

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

**Методичні рекомендації
щодо викладання предмету
«Захист Вітчизни»**

**ЧЕРКАСИ
2007**

УКЛАДАЧ:

А.К. Кравцов, методист Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

РЕЦЕНЗЕНТИ:

О.В. Волошенко, завідувач кафедри педагогіки та психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, кандидат педагогічних наук;

О.С. Чернишов, учитель предмету «Захист Вітчизни» Черкаської гімназії № 9 Черкаської міської ради, вчитель-методист

Рекомендовано до друку вченою радою інституту.
Протокол № 5 від 25.12. 2007 року.

ЗМІСТ

Вступ	4
Методичні рекомендації щодо надання учням необхідних знань з основних питань міжнародного гуманітарного права	8
Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи медико-санітарної підготовки».....	11
Додатки	15
Навчальні нормативи з предмету «Захист вітчизни»	
Нормативи з військової підготовки	43
Вогнева підготовка	43
Тактична підготовка.....	45
Основи військової топографії.....	46
Нормативи з медико-санітарної підготовки	46
Нормативи цивільного захисту	47
Рекомендована література	51

Вступ

Предмет «Захист Вітчизни» введено замість предмету «Допризовна підготовка юнаків» /лист Міністерства освіти і науки України від 24.10.05 року № 1/9-589/. Під час вивчення предмету «Захист Вітчизни» можна керуватись нормативними документами, виданими раніше МОН України. Зміст програми предмету «Захист Вітчизни» розроблений відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 року № 24.

Основною метою предмету «Захист Вітчизни» є :

- ознайомлення учнів з основами нормативно-правового забезпечення захисту Вітчизни, цивільного захисту та охорони здоров'я;
- систематизація знань про способи і засоби індивідуального та колективного захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного і соціально-політичного походження, під час проведення рятувальних та невідкладних робіт при хімічному, біологічному та радіаційному забрудненні;
- набуття знань про функції Збройних Сил України, їхні характерні особливості;
- засвоєння основ захисту Вітчизни, цивільного захисту, медико-санітарної підготовки;
- здійснення психологічної підготовки до захисту Вітчизни;
- формування та вдосконалення життєво необхідних компетенцій учнів щодо захисту Вітчизни і військово-патріотичного виховання.

Предмет викладається в старшій школі навчальних закладів системи повної загальної середньої освіти.

Навчальними планами передбачено вивчення предмету: по 2 години на тиждень – 1 година за рахунок інваріантної складової навчального плану і 1 година за рахунок варіативної складової навчального плану /тематичний план № 1 програми/, або в обсязі однієї години на тиждень за рахунок годин інваріантної складової навчального плану /тематичний план №3 програми/. При цьому вступний урок та розділ «Основи цивільного захисту» вивчаються на першому році навчання спільно з дівчатами.

Дівчата можуть залучатися до занять з основ військової справи за власним бажанням на підставі заяви батьків.

Вивчення предмету здійснюється окремо для юнаків та дівчат, поділ класу на групи здійснюється згідно з нормативами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 року № 128 та роз'яснення у листі МОН України № 1/9-444 від 09.10.2002 року. Юнаки навчаються за тематичним планом № 1 програми, дівчата та юнаки, що не вивчають основи військової справи за станом здоров'я або релігійними поглядами – за тематичним планом № 2 програми. При спільному вивченні предмету юнаками та дівчатами використовується тематичний план № 1.

Оцінювання рівня засвоєння учнями програмного матеріалу здійснюється відповідно до «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі

загальної середньої освіти». Підсумковий бал не є середнім арифметичним від тематичних оцінювань, він залежить від вагомості кожного тематичного бала. Форми і методи тематичних обліків визначаються вчителем.

Одним з ефективним методів проведення підсумкового контролю в процесі викладання тих чи інших розділів програми предмету «Захист Вітчизни» є тестовий контроль рівня засвоєння учнями навчального матеріалу.

Відповідно до вимог наказу МОН України № 625 від 27 грудня 2000 року викладання предмету «Захист Вітчизни» повинно розглядатися щорічно на засіданнях педагогічної ради навчального закладу.

Організація і проведення навчально-польових занять планується керівником навчального закладу відповідно до діючих вимог.

Навчально-польові заняття проводяться з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів, набутих протягом усього терміну навчання, наприкінці навчального року або поетапного вивчення програмного матеріалу у кінці четвертей, першого семестру та навчального року.

У класному журналі відводяться дві-три окремі сторінки для записів змісту та навчальних досягнень. Рекомендується відвести два дні травні для проведення занять з тактичної підготовки та виконання практичної вправи стрільби з вогнепальної зброї бойовими патронами. При проведенні навчально-польових занять обов'язково проводиться поточне оцінювання знань учнів. За підсумками проведення навчально-польових занять рівень досягнень учнів оцінюються за такими розділами навчальної програми:

1. Тактична підготовка.
2. Вогнева підготовка.
3. Стрйова підготовка.
4. Прикладна фізична підготовка.
5. Основи медико-санітарної підготовки.
6. Статути Збройних Сил України.

Встановлюється загальна оцінка кожному учню за навчально-польові заняття.

Стрільба з автомата /малокаліберної зброї/ проводиться на відповідно обладнаних стрільбищах і в тирах згідно з планами військових комісаріатів на підставі наказів, погоджених з начальником гарнізону /командиром військової частини, начальником вищого військового навчального закладу/, органом управління освітою і керівником навчального закладу.

З метою більш ефективної організації навчально-польових зборів, вони можуть проводитися на базі військових частин, оборонно-спортивних оздоровчих таборів, базових навчальних закладів де, як правило, залучаються учні з інших навчальних закладів, об'єднавши їх у навчальні взводи та відділення.

Для забезпечення планування у кожному навчальному закладі складаються такі документи: розділ річного плану навчального закладу «Захист Вітчизни та військово-патріотичне виховання», потижневий план проходження тем, розклад занять на місяць і плани-конспекти проведення кожного уроку.

Для заходів військово-патріотичного виховання річного плану

навчального закладу включаються вивчення традицій, історії, духовної спадщини, символіки, звичаїв українського народу, національної гідності, культури міжнародних відносин, морально-психологічних якостей громадянина, патріота Вітчизни. Організуються відвідування учнями військових частин /військових навчальних закладів/ з метою ознайомлення їх зі зброєю і бойовою технікою, побутом і життям військовослужбовців, відвідування військових музеїв, зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної Війни, воїнами-інтернаціоналістами, проведення туристичних походів за військово-патріотичною тематикою, які включають елементи тактичної, прикладної фізичної підготовки та військової топографії, проводяться змагання з військово-прикладних видів спорту.

Завдання педагогічних колективів навчальних закладів полягають в тому, щоб не тільки озброювати учнів військовими знаннями, виховувати в них патріотичні почуття на уроках, але й пов'язати ці знання з поведінкою в позаурочний час.

Кожний юнак і кожна дівчина повинні розуміти, що безпека Батьківщини зумовлюється також їх особистою участю в підготовці до захисту Вітчизни, вмінню протидіяти наслідкам стихійних лих, катастроф тощо.

Уміле використання можливостей всіх навчальних предметів, позакласної, позашкільної та музейної роботи є одним з основних засобів виховання молоді.

На Черкащині накопичено багатий досвід патріотичного виховання молоді. Плідно та якісно займаються патріотичним вихованням учнів педагогічні колективи Черкаського району, міста Сміли, Городищенського району та багатьох інших.

Вчителям рекомендується використовувати довідковий посібник «Навчальний предмет «Захист Вітчизни» Г.А.Єдинак – Кам'янець – Подільський: Мошак М.І., 2004.- 296 с. та довідкові матеріали для організації роботи вчителя «Книга вчителя предмету «Захист Вітчизни» С.М. Дятленко, В.І. Ганчева, Є.Ю. Василенко, С.І. Жеваго. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 624 с.

Основною організаційною формою предмету «Захист Вітчизни» в усіх загальноосвітніх навчальних закладах є урок, що проводиться вчителем згідно з навчальним планом та програмою. Урок починається з шиккування, перевірки готовності класу до нього і тренування у виконанні стройових прийомів протягом 3-5 хвилин.

На уроках і позакласних заходах з військово-патріотичного виховання стосунки між учнями і вчителями будуються на основі вимог загальновійськових статутів в обсязі тем, що вивчаються.

На заняття учні повинні з'являтися охайно одягненими у формі, яка встановлюється згідно наказом директора навчального закладу. Вчителів, під час проведення занять, носіння військової форми одягу є обов'язковим.

Навчальний рік з предмету «Захист Вітчизни» в учнів 11 класів закінчується проведенням військово-спортивного свята. За підсумками вивчення предмету видається підсумковий наказ.

Заняття з предмету «Захист Вітчизни» проводяться в спеціально обладнаному кабінеті, наявність якого у кожному навчальному закладі є **обов'язковим**. Кабінет оформлюється згідно з існуючими сучасними вимогами відповідно до розділів програми «Захист Вітчизни». Для оформлення кабінетів рекомендується використовувати серію плакатів / «Захист Вітчизни», 17 аркушів, формат А-1; «Куточок цивільного захисту», 16 аркушів, формат А-3; «Медико-санітарна підготовка», 12 аркушів, формат А-1 / харківського автора Міненко М.І., що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

Додаткову інформацію з питань замовлення можна отримати :

1. За телефонами 8-057-75-76-048, 8-050-302-82-60, 8-066-357-91-67.
2. Поштою: Міненко М.І., вул. Галини Нікітіної, буд. 29, м. Харків-13, 61013
3. Email: Placats@list.ru;
4. Internet: <http://www.Placats.com.ua>.

Разом з цим, основними недоліками в організації вивчення предмету «Захист Вітчизни» є:

1. Недостатня увага з боку керівників навчально-виховних закладів до вивчення та аналізу стану викладання й рівня навчальних досягнень учнів з предмету, ці питання не обговорюються щорічно на засіданнях педагогічних рад, як того вимагає Постанова Кабінету Міністрів України №1770 від 30.11.2000 року. «Положення про допризовну підготовку».
2. У деяких навчально-виховних закладах керівники не видають всіх наказів щодо організації вивчення предмету «Захист Вітчизни», які передбачені нормативними документами.
3. У деяких навчально-виховних закладах потребує переобладнання застаріла навчально-матеріальна база, яка не відповідає сучасним вимогам: пневматична зброя відсутня, не прикладаються зусилля для придбання макетів автомату, комплектів плакатів за розділами навчальної програми.
4. Багато формалізму в організації роботи з військово-патріотичного виховання учнів. У річних планах роботи школи відсутні окремі розділи «Захист Вітчизни та військово-патріотичне виховання учнів». Потребує вдосконалення робота шкільних музеїв та кімнат бойової слави щодо реалізації завдань військово-патріотичного виховання учнів.

Для підвищення рівня організації викладання предмету «Захист Вітчизни» та підвищення якості навчання учнів рекомендується:

1. Працівникам органів управління освітою, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів вивчити основні положення Постанови Кабінету Міністрів України №1770 від 30.11.2000 року «Положення про допризовну підготовку» та Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 4 квітня 2006 року.

2. Продовжити роботу з удосконалення навчально-матеріальної бази.

3. Переглянути роботу щодо удосконалення, планування та проведення п'ятиденних навчально-польових занять згідно з вимогами навчальної програми «Захист Вітчизни».

4. Передбачити можливість при викладанні предмету «Захист Вітчизни» інтегрувати в деякі теми питання міжнародного гуманітарного права та євроінтеграції України.

Методичні рекомендації щодо надання учням необхідних знань з основних питань Міжнародного гуманітарного права

Враховуючи орієнтацію національної освіти України на європейські та міжнародні цінності, прискорені темпи інтеграції України в європейський та міжнародний простір, виникла потреба переглянути та внести деякі корективи до навчальних програм та планів базових предметів, які вивчаються в школі, з метою наближення до вирішення тих цілей і завдань, які б відповідали, в першу чергу, як національним інтересам, так і водночас сприяли вивченню механізмів взаємодії України з іншими країнами світу, поглибленню знань випускника національної школи про способи виживання пересічного українця за будь-яких умов в будь-якій країні світу.

Спільні міжнародні воєнні навчання, залучення українського військового контингенту до миротворчих міжнародних акцій та місій ООН, поширення загрози терористичних актів, які все більше набувають міжнародного характеру та потребують цивілізованого вирішення на міжнародному рівні, спалахуючи в різних місцях Землі збройні конфлікти вимагають від солдат і офіцерів Збройних Сил України не тільки високого рівня бойової, фізичної, технічної підготовки, але й високого рівня правової культури, обізнаності в міжнародних законодавчих актах, які регулюють взаємовідносини між країнами під час збройного конфлікту, захищають здоров'я, життя, людську гідність військовослужбовців, поранених, полонених, заручників, біженців, безвісти зниклих.

Програмою предмету "Захист Вітчизни", передбачено вивчення цих питань в розділі «Військово-історичні правові та політичні основи захисту Вітчизни».

Однак, зважаючи на важливість зазначених питань, є потреба розглянути їх у ширшому форматі. Рекомендується на розгляд та затвердження педагогічних рад навчальних закладів внести корективи до тематичного плану предмету "Захист Вітчизни" та пропонується внести зміни та доповнення за рахунок:

- ущільнення вивчення деяких тем програми «Захист Вітчизни»;
- вивчення зазначених питань за рахунок резерву часу, передбаченого програмою та навчальним планом предмету «Захист Вітчизни» (особливо в спеціалізованих класах та навчальних закладах суспільно-гуманітарного профілю);
- відпрацювання протягом 1-2 днів практичного питання «Планування табору для людей, переміщених під час надзвичайних ситуацій» у період проведення навчально-польових занять.

При вивченні питань Міжнародного гуманітарного права рекомендується використовувати підручник для загальноосвітніх навчальних закладів «Досліджуючи гуманітарне право». (К: Генеза, 2006) та книгу «Навчальні модулі для молоді. Досліджуючи гуманітарне право. – МКЧХ, 2004».

Рекомендуємо зробити доповнення до навчального плану з наступних питань Міжнародного гуманітарного права.

Розділ І. Військово-історичні, правові та політичні основи захисту Вітчизни.

Тема 1. Нормативно-правова база з військових питань. Історія розвитку українського війська.

Урок 1.

Після розгляду питань: Конституція України та Закони України про призначення Збройних Сил та інших військових формувань України. Структура воєнної організації держави та її керівництво. Воєнна доктрина України.

Рекомендується розглянути питання «Образи та сприйняття війни».

Урок 2.

Після розгляду питань: Законодавство України про порядок проходження військової служби. Види військової служби. Права й обов'язки призовників. Основні права, свободи та пільги військовослужбовців, пов'язані з проходженням військової служби.

Рекомендується розглянути питання «Кодекси поза часом».

Урок 3.

Після розгляду питань: Міжнародне військове співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН.

Рекомендується розглянути питання «Етика проведення гуманітарних операцій».

Урок 8.

Після розгляду питань: Боротьба українського народу проти фашизму та національно-визвольна боротьба на Україні під час другої світової війни, Великої Вітчизняної війни.

Рекомендується розглянути питання «Діти-солдати».

Розділ ІV. Тактична підготовка.

Тема 1. Основи загальновійськового бою.

Урок 1.

Після розгляду питань: Сучасні війни та збройні конфлікти, їх психологічні особливості та вплив на поведінку і стан людини.

Рекомендується розглянути питання «Міжнародні трибунали».

Тема 2. Дії солдата в бою.

Урок 6.

Після розгляду питань: Основні види інженерних загороджень. Способи застосування (встановлення) мінно-вибухових загороджень та її демаскуючі ознаки.

Рекомендується розглянути питання «Зброя невибіркового характеру».

Примітка: розгляд питання «Зброя невибіркового характеру» можна продовжити під час вивчення розділу VI «Основи цивільного захисту».

Тема 3. Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часу.

Уроки 1, 2, 3, 4 предмету "Захист Вітчизни".

Розділ VI. Основи цивільного захисту.

Тема 2. Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часу

Урок 1.

Після розгляду питань: Класифікація та причини виникнення надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. Надзвичайні ситуації мирного часу та їх вплив на довкілля та безпеку життєдіяльності людини.

Рекомендується розглянути питання "Дилема очевидця".

Урок 8.

Під час розгляду питання «Сучасний тероризм як загроза людству XXI століття»

Рекомендується розглянути питання "Обмеження руйнувань під час збройних конфліктів".

Примітка: можливість закріпити знання учнів з питання "Обмеження руйнувань під час збройних конфліктів" надається під час вивчення Женевських конвенцій про Цивільну оборону (Урок 1, тема 1, розділ VI "Основи цивільного захисту" предмета "Захист Вітчизни").

Тема 3. Основні способи захисту населення.

Урок 6.

Під час розгляду питань «Сутність та порядок проведення евакуації населення в районах виникнення надзвичайних ситуацій». Способи проведення евакуації. Підготовка населення до евакуаційних заходів. Розміщення населення у безпечних районах.

Рекомендується розглянути теоретичне питання "Планування табору для людей, переміщених під час надзвичайних ситуацій".

Практичне питання "Планування табору для людей, переміщених під час

надзвичайних ситуацій" рекомендується відпрацювати під час проведення навчально-польових занять.

Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи медико-санітарної підготовки»

Шкільний курс "Основи медико-санітарної підготовки" проводиться для юнаків, які за станом здоров'я або релігійними поглядами не вивчають основи військової справи, та дівчат 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів.

Метою курсу є:

- ознайомлення учнів з основами нормативно-правового забезпечення медико-санітарної підготовки, цивільного захисту та охорони здоров'я;
- систематизація знань про способи та засоби індивідуального і колективного захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного і соціально-політичного походження, під час проведення рятувальних та невідкладних робіт при хімічному, біологічному та радіаційному забрудненні;
 - надання першої допомоги;
 - вибір професії.

Таке визначення завдань навчального предмет забезпечується змістом взаємозв'язаних структурних розділів навчального матеріалу: "Основи учення про здоров'я людини та його охорону", "Основи учення про загальний фізичний та статевий розвиток підлітків", "Фізіологічні основи статевих сексуальних відносин", "Ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих", "Кровотечі, їх класифікація. Перша допомога при кровотечах", "Перша допомога при пораненнях, правила накладання пов'язок", "Перша допомога при переломах та вивихах. Травматичний шок. Перша допомога при цьому стані та правила транспортування потерпілих", "Опіки. Ознаки опікового шоку. Сонячний удар, відмороження. Ураження променевою енергією та електричним струмом", "Перша допомога при утопленні, синдром тривалого здавлювання та інших патологічних станах", "Отруєння та його профілактика. Допомога при укусах отруйних змій та комах. Зовнішні прояви алергії", «Профілактика інфекційних захворювань, що передаються статевим шляхом», «Перша допомога та догляд за хворими», «Основні способи реанімації і транспортування при гострих захворюваннях. Застосування лікарських препаратів», «Захворювання органів травлення, обміну речовин, нирок та сечовивідних шляхів. Надання першої медичної допомоги», «Перша допомога при різноманітних отруєннях, радіаційних ураженнях».

Матеріал спрямований на формування в учнів таких компетенцій:

- *соціальних* - пов'язаних з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, суспільному житті, здатність до оволодіння основами знань з медико-санітарної підготовки, цивільного захисту,

збереження життя та здоров'я у надзвичайних ситуаціях і військових конфліктах з урахуванням власних особливостей, надання першої допомоги;

- *комунікативних* - формування необхідних способів взаємодії з оточуючими людьми, навичок роботи в колективі, володіння різними соціальними ролями в колективі;

- *особистісного самовдосконалення* - засвоєння способів фізичного, духовного, інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки;

- *загальнокультурних* - обізнаність у визначенні основних напрямів удосконалення діяльності; оволодіння знаннями і досвідом у виборі майбутньої професійної діяльності;

- *навчально-пізнавальних* - самостійна пізнавальна діяльність;

- *інформаційних* - набуття знань, пошук, аналіз і відбір необхідної інформації про структуру та функції Збройних Сил України, їх характерні особливості;

- *ціннісно-сміслових* - ціннісні уявлення учнів про формування та удосконалення життєво необхідних знань, умінь і навичок учнів, здатність їх бачити і розуміти оточуючий світ, орієнтуватися в ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, уміння вибирати цільові і смислові установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення.

Методичні рекомендації для викладачів МСП включають: потижневі плани вивчення розділів тем на першому та другому році навчання, орієнтовне календарне планування уроків з медико-санітарної підготовки предмету та цивільного захисту, зразки оформлення сторінок журналу обліку навчальних досягнень учнів, нормативних досягнень.

Орієнтовне календарне планування складене відповідно до діючої програми навчального предмету "Захист Вітчизни" (Миколаїв: Атол, 2005), розробленої на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.20.04 № 24.

Кількість годин на вивчення тем є орієнтовною і може бути зміненою у межах визначених годин.

Реалізація програмного матеріалу відбувається з допомогою теоретичних та практичних занять. У графі журналу "Зміст уроку" необхідно обов'язково вказувати практичну форму проведення занять (П.з.).

Практичні заняття проводяться у такій послідовності:

- зразковий показ прийому (дії) з поясненням;
- відпрацювання прийому за елементами і в цілому;
- наступне тренування.

Викладачам необхідно надавати перевагу активним та інтерактивним методам, ситуаційному навчанню, самостійному здобуттю знань.

Оцінювання рівня навчальних досягнень учнів здійснюється відповідно до "Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів" діючої програми, перевага надається практичним вмінням та навичкам.

Протягом навчального семестру вчитель повинен провести не менше

трьох тематичних оцінювань, використовуючи різні форми його проведення (заліки, конференції, семінари, тестування, самостійні роботи, ситуаційні завдання, тощо).

Розділи "Основи медико-санітарної підготовки" та "Основи цивільного захисту" рекомендується оформлювати на різних сторінках журналу. Навчально-польові заняття (практика в лікувальному закладі), що здійснюються з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів, набутих протягом усього терміну навчання, доцільно проводити поетапно (по мірі вивчення тем (розділів) та у кінці навчального року (разом 30 годин).

"Практика в лікарні" оформляється на окремій сторінці журналу.

При виставленні річного балу в 10 класі враховується рівень досягнень учнів з 2-х розділів: "Основи медико-санітарної підготовки" та "Основи цивільного захисту", а в 11 класі - з 3-х, враховуючи ще й підсумкове оцінювання за практику в лікувальному закладі.

Перелік тем та орієнтовний розрахунок годин розділу "Основи медико-санітарної підготовки"

№ теми	Зміст	Загальна к-ть год	Тем. оцінювання	10 кл.	11 кл.	Практика в лікар.
1	Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя та здоров'я людини	1	-	1	-	-
2	Основи учення про здоров'я людини та його охорону	7	1	6	-	-
3	Основи учення про загальний фізичний та статевий розвиток підлітків	8	1	7	-	-
4	Фізіологічні основи статевих сексуальних відносин. Перші ознаки настання вагітності	10	1	9	-	-
5	Ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих	3	-	3	-	-
6	Кровотечі, їх класифікація. Перша допомога при кровотечах	5	1	4	-	-
7	Перша допомога при пораненнях, правила накладання пов'язок	7	1	6	-	-
	Разом (10 клас)	41	5	36	-	-
8	Перша допомога при переломах та вивихах. Травматичний шок. Перша допомога при цьому стані та правила транспортування потерпілих	6	-	-	6	-
9	Опіки. Ознаки опікового шоку. Сонячний удар, відмороження. Ураження променевою енергією та електричним струмом	6	1	-	5	-
10	Перша допомога при утепленні, синдромі тривалого здавлювання та інших патологічних станах	7	1	-	6	-
11	Отруєння та його профілактика. Допомога при укусах отруйних змій та комах. Зовнішні прояви алергії	6	-	-	6	-
12	Перша допомога при різноманітних отруєннях, радіаційних ураженнях	10	1	-	3	6
13	Профілактика інфекційних захворювань та захворювань, що передаються статевим шляхом	9	1	-	7	1
14	Перша допомога та догляд за хворими	9	-	-	2	7
15	Основні способи реанімації і транспортування при	12	-	-	4	8

	гострих захворюваннях. Застосування лікарських препаратів					
16	Гострі захворювання органів травлення, обміну речовин, нирок та сечовивідних шляхів. Надання першої медичної допомоги	10	1	-	3	6
	Підсумкові контрольні заняття					2
	Резерв часу				1	
	Разом (11 клас)	69	5	-	42	30
	Разом	110	10	36	42	30

Орієнтовний потижневий план вивчення розділів і тем програми предмета "Захист Вітчизни"
в навчально-виховних закладах 10 клас (1-й рік навчання)

№ з/п	Назва розділу	Всього годин	Тижні навчального року																																	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32		
1	Вступний урок	1	1																																	
2.	Військово-історичні, правові та політичні основи захисту Вітчизни	5	1А 1 ДП																																	
3.	Загальновійськові підготовка	11	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	
4.	Вогнева підготовка	15	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	1А 1 1	
5.	Прикладна фізична підготовка	3		1А 1																																
6.	Основи цивільного захисту	21	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	1А 1 ДП	
7.	Основи медико-санітарної підготовки	4																																		
8.	Контроль навчальних досягнень учнів	2																																		
9.	Резерв часу	2																																		
10.	Разом	62	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Орієнтовний потижневий план вивчення розділів і тем програми предмета „Захист Вітчизни”
в навчально-виховних закладах. 11 клас (2-й рік навчання)

№ п/п	Назва розділу	Всього годин	Тижні навчального року																																	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32		
1	Військово-історичні, правові та політичні основи закону Вітчизни	4																							16	17					18	19	20	21	24	
2	Загально-військова підготовка	8			40	1		20	21	22	23	24	25											30					32							
3	Вогнева підготовка	1			40	1																														
4	Тактична підготовка	13		10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26								10	11	12						
5	Привідна фізична підготовка	11		10	11	12	13	14	15	16																		17	18							
6	Основні медико-санітарної підготовки	4					40	1																												
7	Контроль навчальних досягнень учнів	2																																		
8	Резерв часу	3																																		
9	Навчально-польові заняття	30																																		
9	Резоме	76	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

**Орієнтовний план
вивчення розділів і тем предмету "Захист Вітчизни"
в навчально-виховних закладах.
10 клас (1 рік навчання)**

№	№ тижня	Зміст навчального матеріалу	Дата проведення
1	2	3	4
1.	1	Вступний урок (1год.). Поняття національної безпеки держави. Розвиток національних Збройних Сил та інших формувань України - необхідна умова забезпечення могутності української держави. Зміст програми предмету «Захист Вітчизни», завдання, порядок проведення занять.	
2.	1	ВОЗВ Т1-1 (1 год.). Конституція України та закони України про призначення Збройних Сил та інших військових формувань України. Структура та керівництво воєнної організації держави. Воєнна доктрина України. ДГП. Образи та сприйняття війни.	
3.	2	ЗВП Т1-1 (1год.). Поняття про військові статuti. Військові звання і знаки розпізнавання. Начальники та підлегли, старші та молодші, їх права та обов'язки.	
4.	2	Вогнева підготовка Т 1-1 (1год.). Мета та завдання вогневої підготовки в школі. Класифікація сучасної стрілецької зброї та її порівняльна характеристика за бойовими властивостями.	
5.	3	ЗВП Т3-1 (1год.). Стрoї та їх елементи. Обов'язки військовослужбовця перед шикуванням і в строю. Попередня та виконавча команда. Виконання команд «Ставай», «Рівняйсь», «Струнко», «Вільно».	
6.	3	ПРП Т1-1 (1год.). Визначення вихідного рівня фізичної підготовки юнаків.	
7.	4	ЗВП Т2-1 (1год.). Дотримування військовослужбовцями статутних взаємовідносин. Правила військової ввічливості та поведінки військовослужбовців. Порядок звернення до начальників, віддання і виконання наказів.	
8.	4	Вогнева підготовка Т1-7 (1год.). Загальна будова пневматичної гвинтівки та її характеристика. Основи стрільби з пневматичної гвинтівки. Помилки при стрільбі з гвинтівки та їх усунення. Тренування у стрільбі з пневматичної гвинтівки.	
9.	5	ЗВП Т3-2 (1 год.). Стрoйове положення. Повороти на місці. Виконання команди «Головні убори зняти (надіти)».	
10.	5	ОЦЗ Т1-1 (1год.). Женевські конвенції про цивільну оборону. Нормативно-правова база цивільної оборони України. Закон України «Про цивільну оборону України», «Положення про цивільну оборону України». Організаційна структура цивільної оборони України. Обов'язки учнів щодо вивчення основ цивільного захисту.	
11.	6	ЗВП Т1-3 (1год.). Військова дисципліна, її суть і значення. Обов'язки військовослужбовців з дотримання військової дисципліни. Заохочення та стягнення, що накладають на солдат (матросів), сержантів (старшин).	

12.	6	ОЦЗ Т2-1 (1год.). Класифікація та причини виникнення надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. Надзвичайні ситуації мирного часу та їх вплив на довкілля і безпеку життєдіяльності людини. ДГП. Дилема очевидця.	
13.	7	ЗВП Т3-3 (1год.). Рух стройовим і похідним кроком	
14.	7	ОЦЗ Т2-2 (1год.). Надзвичайні ситуації воєнного характеру. Вражаючі фактори ядерної зброї та їх вплив на населення, об'єкти економіки та довкілля. Характеристика осередку ядерного ураження. Особливості вражаючої дії нейтронних боєприпасів. ДГП. Зброя невибіркового характеру.	
15.		Вогнева підготовка Т3-1 (1год.). Основні заходи безпеки при проведенні стрільб в тирі та військовому стрільбищі. Організація і порядок проведення стрільби зі стрілецької зброї.	
16.	8	ОЦЗ Т2-3 (1год.). Хімічна зброя та засоби її застосування. Бойові токсичні хімічні речовини, їх характеристики та вплив на організм людини. Характеристика осередку хімічного ураження. ДГП. Дилема очевидця.	
17.	9	ЗВП Т3-4 (1год.). Повороти під час руху.	
18.	9	ОЦЗ Т2-4 (1год.). Біологічна зброя та засоби її використання. Характеристика осередку біологічного ураження. ДГП. Зброя не вибіркового характеру.	
19.	10	Вогнева підготовка Т1-2 (1год.). Призначення та загальна будова автомата. Послідовність неповного розбирання та складання автомата.	
20.	10	ОЦЗ Т 2-5 (1год.). Сучасні звичайні засоби ураження. Осколкові, кулькові, фугасні боєприпаси. Боєприпаси об'ємного вибуху. Вибухонебезпечні предмети та правила поводження з ними.	
21.	11	ЗВП Т 3-5 (1 год). Військове привітання на місці й під час руху.	
22.	11	ОЦЗ Т 2-6 (1год.). Запалювальна зброя та засоби захисту від неї.	
23.	12	Вогнева підготовка Т1-3 (1год.). Призначення і будова основних частин і механізмів автомата.	
24.	12	ОЦЗ Т2-7 (1год.). Прилади радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю, їх класифікація, призначення та порядок використання.	
25.	13	ЗВП Т 3-6 (1год.) Вихід зі строю. Підхід до начальника. Повернення до строю. Тематичне оцінювання.	
26.	13	ОЦЗ Т2-8. Сучасний тероризм як загроза людству ХХІ століття. ДГП. Обмеження руйнувань під час збройних конфліктів.	
27.	14	Вогнева підготовка Т1-4. Тренування у неповному розбиранні та складанні автомату. Приладдя до автомата, порядок чищення, змащення і зберігання зброї.	
28.	14	ОЦЗ Т3-1 (1год.). Основні принципи та завдання захисту населення в надзвичайних ситуаціях. Інженерні споруди, призначені для укриття і тимчасового захисту людей, їх класифікація, обладнання та порядок використання.	
29.	15	Тематичне оцінювання (1год.). Контроль навчальних досягнень учнів по основах цивільного захисту за темою 2 «Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часу».	

30.	15	ОЦЗ ТЗ-2 (1год.). Засоби індивідуального захисту органів дихання, їх призначення, будова, підбір та правила використання. Особливості використання додаткових патронів до цивільних протигазів. Правила виготовлення найпростіших засобів.	
31.	16	Вогнева підготовка Т1-5 (1год.). Підготовка автомата до стрільби. Можливі затримки і несправності під час стрільби і способи їх усунення. Спорядження магазину патронами і порядок зарядження автомата.	
32.	16	ОЦЗ ТЗ-3 (1год.). Ізолюючі засоби індивідуального захисту шкіри, захисний комбінезон і костюм, легкий захисний костюм (Л-1), загальновійськовий комплект (ЗЗК). Їх призначення, склад, правила користування та режим роботи в них.	
33.	17	ЗВП ТЗ-7 (1год.). Тренування у використанні стройових прийомів і руху без зброї.	
34.	17	ОЦЗ ТЗ-1 (3год.). Медичні засоби індивідуального захисту. Аптечка індивідуальна, її склад та порядок використання. Індивідуальний протихімічний пакет та його склад. Порядок обробки шкіри, одягу, взуття. Пакет перев'язувальний індивідуальний та порядок його використання.	
35.	18	ЗВП ТЗ-8 (1год.). Стройове положення з автоматом. Виконання прийомів: «Ремінь послабити (підтягнути)», «Автомат на груди», «На ремінь», «Зброю за спину», «Покласти зброю», «До зброї», «За зброю».	
36.	18	ОЦЗ ТЗ-5 (1год.). Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Повідомлення населення попереджувальним сигналом «Увага всім!». Дії населення за сигналами оповіщення.	
37.	19	Вогнева підготовка Т1-6 (1год.). Малокаліберна гвинтівка, загальна будова та порядок її зарядження. Особливості приготування до стрільби, проведення стрільб та розрядження. Заходи безпеки під час поводження з гвинтівкою і патронами. Можливі затримки під час стрільби, порядок їх усунення.	
38.	19	ОЦЗ ТЗ-6 (1год.). Сутність та порядок проведення евакуації населення в районах виникнення надзвичайних ситуацій. Способи проведення евакуацій. Підготовка населення до евакуаційних заходів. Розміщення населення у безпечних районах. ДГП. Планування табору для людей переміщених під час надзвичайних ситуацій.	
39.	20	Вогнева підготовка Т2-1 (1год.). Постріл і його періоди. Початкова швидкість кулі, її вплив на стрільбу. Віддача зброї і кут вильоту.	
40.	20	ОЦЗ Т4-1 (1год.). Характерні види рятувальних робіт. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на промислових, об'єктах та осередках ураження. Тематичне оцінювання.	
41.	21	Резерв часу (1год.).	
42.	21	ОЦЗ Т4-2 (1год.). Система спостереження та контролю за радіоактивним, хімічним та бактеріологічним зараженням.	

43.	22	Вогнева підготовка Т2-2 (1год.). Утворення траєкторії, прямий постріл, прикритий, уражувальний і мертвий простір та їх практичне значення.	
44.	22	ОЦЗ Т4-3 (1год.). Спеціальна обробка та їх призначення. Заходи повної та часткової обробки. Поняття про дегазацію, дезактивацію та дезинфекцію. Порядок та способи їх проведення. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження.	
45.	23	Тематичне оцінювання (1год.) . Контроль навчальних досягнень учнів за темою № 3 «Загальновійськова підготовка».	
46.	23	ОЦЗ Т4-4 (1год.). Заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.	
47.	24	Вогнева підготовка Т 2-3 (1год.). Способи визначення відстаней до цілі. Визначення відстаней за допомогою куткових величин та елементів зброї.	
48.	24	ОЦЗ Т5-1 (1год.). Організаційна структура цивільної оборони навчального закладу. Невоєнізовані формування цивільної оборони навчального закладу, їх призначення та застосування. Дії невоєнізованих формувань навчального закладу за сигналами цивільної оборони.	
49.	25	ВОЗВ Т1-2 (1год.). Законодавство України про порядок проходження військової служби. Види військової служби. Права і обов'язки призовників. Основні права, свободи та пільги військовослужбовців, пов'язані з проходженням військової служби. ДГП. Кодекси поза часом.	
50.	25	ОЦЗ Т5-2 (1год.). Практичні дії учнів у невоєнізованих формуваннях цивільної оборони навчального закладу при виникненні надзвичайних ситуацій.	
51.	26	Вогнева підготовка Т3-2 (1год.). Влучність стрільби. Вибір цілі, прицілу та точки прицілювання. Вивчення умов виконання вправ стрільби з пневматичної гвинтівки. Практичні тренування.	
52.	26	Резерв часу (1год.).	
53.	27	ВОЗВ Т1-3 (1год.). Міжнародне військове співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН. Основи міжнародного гуманітарного права. ДГП. Етика проведення міжнародних гуманітарних операцій.	
54.	27	ОМСП Т1-1 (1год.). Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні. Загальні уявлення про анатомічну будову та фізіологію людського організму.	
55.	28	ВОЗВ Т1-4 (1год.). Основні напрямки військово-професійної орієнтації учнів. Військові навчальні заклади, правила прийому, порядок підготовки та вступу до них.	
56.	28	Вогнева підготовка Т3-3 (1год.). Підготовка упору, приготування до стрільби лежачи з упору. Тренування в одноманітності прицілювання. Вирішення вогневих завдань. Виконання першої вправи стрільби з пневматичної гвинтівки. Удосконалення знань з будови автомата.	

57.	29	ВОЗВ Т1-5 (1год.). Основні історичні етапи розвитку Українського війська. Призначення, організаційна структура, озброєння і тактика ведення бойових дій слов'янського війська та війська княжої доби.	
58.	29	ОМСП Т2-1 (1год.). Загальні уявлення про смерть — характеристика клінічної та біологічної смерті. Орієнтуючі та вірогідні ознаки смерті. Поняття про реанімацію (оживлення). Основні правила та порядок проведення реанімації.	
59.	30	Вогнева підготовка ТЗ-4 (1 год.). Приготування до стрільби лежачи з упору (норматив №1). Тренування в одноманітності прицілювання, вирішення завдань на визначення прицілу і точки прицілювання. Виконання другої вправи стрільби з пневматичної гвинтівки. Удосконалення знань з будови автомата.	
60.	30	ОМСП Т2-2 (1год.). Звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів. Штучне дихання - його різновиди. Методика та техніка проведення штучної вентиляції легенів. Непрямий масаж серця як спосіб відновлення діяльності серцево-судинної системи, методика його виконання, техніка проведення реанімаційних заходів одним та двома рятувальниками.	
61.	31	Вогнева підготовка ТЗ-5 (1 год.). Приготування до стрільби лежачи з упору. Тренування в одноманітності прицілювання. Вирішення вогневих завдань. Виконання третьої вправи стрільби з пневматичної гвинтівки. Удосконалення знань з будови автомата. Розбирання та збирання автомата, спорядження магазину. Тематичне оцінювання.	
62.	31	ПФП Т1-2 (1год.). Воєнізований крос 3 км з метанням гранати Ф1 на двох рубежах.	
63.	32	ОМСП ТЗ-1 (1год.). Лікарські препарати, необхідні для надання першої допомоги. Правила застосування лікарських препаратів.	
64.	32	ПФП Т1-3 (1год.). Ознайомлення з військово-прикладною смугою перешкод. Тренування в подоланні окремих перешкод.	

Додаток 4

**Орієнтовний план вивчення розділів і тем
предмету "Захист Вітчизни" в навчально-виховних закладах,
11 клас (2 рік навчання)**

№ з\п	№ тижня	Зміст навчального матеріалу	Дата проведення
1	2	3	4
I.	1	Тактична підготовка Т1-1 (1год.). Сучасні війни та військові конфлікти, їх психологічні особливості та вплив на поведінку і стан людини. ДГП. Міжнародні трибунали.	

2.	1	ПФП Т1-4 (1год.). Ознайомлення з військово-прикладною смугою перешкод. Тренування в подоланні окремих перешкод.	
3.	2	Тактична підготовка Т1-2 (1год.). Поняття про бій. Характеристика загальновійськового бою. Види вогню та маневру, їх значення в бою.	
4.	2	ПФП Т1-5 (1год.). Ознайомлення з єдиною смугою перешкод. Тренування в подоланні окремих перешкод.	
5.	3	Тактична підготовка Т1-3 (1год.). Обов'язки солдата в бою. Особиста зброя та екіпіровка солдата.	
6.	3	ПФП Т1-6 (1год.). Ознайомлення з єдиною смугою перешкод. Тренування в подоланні окремих перешкод.	
7.	4	Тактична підготовка Т2-1 (1год.). Способи пересування на полі бою під час дії у пішому порядку.	
8.	4	ЗВП Т4-1 (1год.). Шикування відділення в розгорнутий та похідний строю. Розмикання і змикання відділення. Перешикування відділення з однієї шеренги у дві і навпаки, з розгорнутого строю в похідний. Рух відділення стройовим та похідним кроком. Перешикування відділення під час руху з колони по одному в колону по два та навпаки. Військове питання відділення на місці та під час руху. Відповіді відділення на привітання та поздоровлення.	
9.	5	Тактична підготовка Т2-2 (1год.). Поняття про вогневу позицію в обороні. Вимоги до вибору місця для ведення вогню та спостереження. Прийоми та правила обладнання і маскування окопу для стрільби лежачи.	
10.	5	Вогнева підготовка Т2-1 (1год.). Призначення, бойові властивості, загальна будова та принципи дії ручних гранат. Порядок огляду та підготовки гранат до метання.	
11.	6	Тактична підготовка Т2-3 (1год.). Спостерігач і його обов'язки. Вибір місця для ведення спостереження. Способи вивчення місцевості. Виявлення цілей та доповідь про їх знаходження.	
12.	6	ОМСП Т4-1 (1год.). Поняття про рану. Класифікація ран. Види кровотечі, їх класифікація. Перша допомога при кровотечі та проникаючих пораненнях грудей та живота. Техніка накладання пов'язок на голову, передпліччя, ліктювий та плечовий, колінний та гомілковостопний суглоби. Кровоспинний джгут. Техніка стискання судин для зупинки кровотечі.	
13.	7*	НПЗ Вогнева підготовка Т4-2 (1год.). Заходи безпеки під час поводження з ручними гранатами. Вивчення прийомів та правил метання ручних гранат.	
14.	7	ОМСП Т4-2 (1год.). Поняття про переломи кісток. Види переломів. Табельні та підручні засоби іммобілізації. Накладання шин при переломах. Правила користування шприц-тюбиком. Правила транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях.	
15.	8*	НПЗ ЗВП Т4-2 (1год.). Сигнали керівництва строєм: «Увага», «Збір командирів», «Вперед», «Стой», «Збільшити (зменшити) дистанцію», «У колону», «Усі кругом», «Усі праворуч», «До машин», «На місця» тощо.	

16.	8	ОМСП Т5-1 (1год.). Класифікація опіків, перша допомога, профілактика больового шоку. Перша допомога при тепловому та сонячному ударі. Дія низьких температур на організм людини. Перша допомога при ураженні електричним струмом та утопленні. Перша допомога при тривалому здавлюванні частин тіла людини та при гострому болі в животі.	
17.	9*	НПЗ Вогнева підготовка Т3-6 (1год.). Приготування до стрільби лежачи з упору. Тренування в одноманітності прицілювання. Вирішення вогневих завдань. Удосконалення знань з будови автомата. Підготовка автомата до стрільби. Порядок чищення та змащення зброї.	
18.	9	ОМСП Т 5-2 (1 год.). Поняття про отруту та отруєння. Ознаки та перша допомога при отруєнні чадним газом, етиловим бензином, антифризом, метиловим спиртом, пороховими газами та діхлоретаном. Перша допомога при отруєнні їжею, грибами та ягодами. Перша допомога при укусах отруйних комах, змій та павуків. Основи надання першої допомоги при алергічній реакції. Попередження інфекційних захворювань. Венеричні захворювання та їх профілактика. СНІД. Шляхи зараження, перебіг хвороби. Профілактичні заходи.	
19.	10*	НПЗ Вогнева підготовка Т 3-7 (1год.). Перевірка знань з будови автомата, виконання нормативів №№1-5, вирішення вогневих завдань. Виконання контрольної вправи стрільби з пневматичної гвинтівки.	
20.	10	Резерв часу (1год.).	
21.	11*	НПЗ ОМСП Т5-3 (1год.). Надання першої медичної допомоги при різноманітних ушкодженнях та захворюваннях. Складання практичних нормативів та завдань з першої медичної допомоги.	
22.	11	ЗВП Т2-1 (1год.). Розподіл часу і повсякденний порядок. Розпорядок дня та його значення для виконання основних заходів повсякденної діяльності, навчання й побуту особового складу підрозділів. Підйом, ранковий огляд і перевірка. Начальні заняття, звільнення з території	
23.	12*	НПЗ Тактична підготовка Т6-1 (1год.). Ознайомлення з озброєнням та бойовою технікою військової частини, їх призначення, тактико-технічна характеристика. Демонстрація озброєння та бойової техніки у дії.	
24.	12	ЗВП Т2-2 (1год.). Призначення, склад та озброєння добового наряду роти. Обов'язки днювального роти та його підлеглих. Обладнання та оснащення місця, де черговий днювальний виконує свої обов'язки.	
25.	13*	НПЗ Тактична підготовка Т6-1 (1год.). Ознайомлення з побутом військової частини.	
26.	13	ЗВП Т2-3 (1год.). Вивчення дії днювального під час прибуття в роту прямих начальників, чергового частини, у випадку тривоги і пожежі. Дії днювального під час виносу майна з розташування роти. Дії днювального вільної зміни.	
27.	14*	НПЗ ПФП Т 1-9 (1год.). Марш-кидок 5км у складі взводу.	
28.	14	ЗВП Т2-5 (1год.), Тренування у виконанні обов'язків днювального.	
29.	15*	НПЗ ПФП Т1-11 (1год.). Виконання залікових вправ з метання гранати Ф1 на дальність та влучність.	

30.	15	ЗВП Т2-6 (1год.). Призначення та завдання варти. Визначення варти, чатового. Пост, його обладнання та оснащення. Положення зброї у чатового на посту. Способи охорони поста. Обов'язки чатового.	
31.	16*	НПЗ ЗВП Т2-6 (1год.). Порядок заряджання зброї. Дії чатового під час прийому та передачі поста.	
32.	16	Контроль навчальних досягнень учнів з тактичної підготовки (Т 1(1-3), Т 2(1-3)).	
33.	17*	НПЗ ЗВП Т2-7 (1год.). Дії чатового при виникненні на посту пожежі або порушенні порядку поблизу свого чи сусіднього постів. Дії чатового при нападу на пост. Порядок застосування зброї.	
34.	17	Тактична підготовка Т3-1 (1год.). Суть орієнтування на місцевості. Визначення сторін горизонту за компасом, годинником та сонцем, місцевими предметами. Доповідь про своє місцезнаходження.	
35.	18*	НПЗ ПФП Т3-1 (1рік). Підготовка до переправи через водну перешкоду. Форма одягу та використання підручних засобів для виконання переправи через водну перешкоду.	
36.	18	Резерв часу.	
37.	19*	НПЗ ПФП Т1-10 (1год.). Подолання єдиної смуга перешкод.	
38.	19	Тактична підготовка Т3-2 (1год.). Магнітний азимут і його визначення. Визначення азимуту на місцевий предмет і напрямку руху по магнітному азимуту.	
39.	20*	НПЗ Тактична підготовка Т3-3 (1год.). Порядок, руху за азимутом, обхід перешкод. Пошук об'єкта.	
40.	20	Тактична підготовка Т2-4 (1год.). Способи боротьби з танками за допомогою ручних гранат та інших засобів озброєння механізованого відділення. Виконання другої вправи метання протитанкової гранати.	
41.	21*	НПЗ Тактична підготовка Т3-3 (1год.). Порядок руху за азимутом, обхід перешкод. Пошук об'єкта.	
42.	21	Тактична підготовка Т2-5 (1год.). Способи боротьби з низько летючими повітряними цілями. Тематичне оцінювання.	
43.	22*	НПЗ Контроль навчальних знань учнів з загальновійськової підготовки. (Т-3)	
44.	22	Тактична підготовка Т2-6 (1год.). Основні види інженерних загороджень. Способи застосування (встановлення) мінно-вибухових загороджень та їх демаскуючі ознаки. ДГП. Зброя невідомого характеру.	
45.	23	Контроль навчальних досягнень учнів з загальновійськової підготовки (Т-1, Т-2).	
46.	23*	НПЗ Контроль навчальних досягнень учнів з прикладної фізичної підготовки (1 год.).	
47.	24	ПФП Т1-7 (1 рік). Виконання вправ з метання гранати Ф1 на дальність та влучність.	
48.	24*	НПЗ Вогнева підготовка Т3-8 (1год.). Виконання нормативів з вогневої підготовки. Виконання початкової вправи стрільби з автомата бойовими патронами (або виконання вправи №3 з пневматичної зброї).	

49.	25	ПФП Т1-8 (1 год.). Виконання вправ з метання гранати Ф1 на дальність та влучність.	
50.	25	Резерв часу.	
51.	26	ЗВП Т5-1 (1 год.). Поняття про військову службу та військову діяльність, види, особливості та вимога до юнака. Психологічна структура військового колективу: суспільна думка, настрої, традиції, взаємовідносини. Службове та неслужбове спілкування у колективі. Проблеми конфліктів та стосунків у військовому колективі, причини їх виникнення, виявлення та способи їх подолання.	
52.	26	Тактична підготовка Т1-4 (1 год.). Організаційна структура механізованого відділення, його озброєння та бойові можливості.	
53.	27	ПФП Т2-1 (1 год.). Розучування та тренування вправ без зброї: стійки, рух вперед та назад, удари рукою на місці та в русі вперед на один крок, удари ногою на місці та в русі вперед на один крок.	
54.	27	Тактична підготовка Т1-5 (1 год.). Тактика дій танків (броньованих машин) іноземних армій, їх уразливі місця. Літаки противника та їх тактика в бою.	
55.	28	ВОЗВ Т1-6 (1 год.). Українське військо періоду козаччини. Запорізька Січ: організація та тактичні прийоми козацького війська Бойова діяльність військових формувань у складі Російської імперії після скасування козаччини.	
56.	28	ПФП Т2-2 (1 год.). Захист від ударів рукою та ногою підставлянням рук на місці та у русі на один крок вперед (назад) з наступною контратакою.	
57.	29	ВОЗВ Т1-7 (1 год.). Діяльність українських військових формувань під час першої світової війни. Збройні сили Української Народної Республіки та їх роль у захисті національної державності у 1917- 1921 р.р.	
58.	29	ПФП Т2-3 (1 год.). Розучування і тренування прийомів без зброї: прийомні самострахування, захвати та звільнення від них, больові прийоми.	
59.	30	ЗВП Т5-2 (1 год.). Психологічна структура процесу підготовки та готовності юнака до військової діяльності. Самовизначення та вибір професії. Способи та методи самооцінки готовності до захисту Вітчизни.	
60.	30	ПФП Т2-4 (1 год.). Розучування та тренування прийомів зі зброєю: підготовка до бою, укол багнетом (ножем) та захист від нападу, удар навідріг палкою (ножем) та захист від нападу. Удар ножем з низ у та захист від нападу, захист від погрози пістолетом.	
61.	31	ВОЗВ Т1-8 (1 год.). Боротьба українського народу проти фашизму та національно-визвольна боротьба на Україні під час другої Світової війни (Великої Вітчизняної війни). Розвиток озброєння за військового мистецтва Військова служба українського народу в лавах Збройних Сил СРСР у післявоєнний період. ДГП Діти-солдати.	
62.	31	ПФП Т2-5 (1 год.). Розучування і тренування прийомів самозахисту. Виконання прийомів і дій, які вивчатися раніше (парні вправи). Тематичне оцінювання.	
63.	32	ВОЗВ Т2-1 (1 год.). Історія походження військової присяги, бойового прапора, військової символіки збройних формувань України. Військова присяга її значення і порядок прийняття. Бойовий прапор військової частини — символ честі, доблесті і слави України.	
64.	32	ПФП Т2-6 (1 год.). Виконання прийомів і дій, які вивчалися раніше.	

Примітка: уроки, позначені *, записуються на окремих сторінках класного журналу, призначених для запису навчально-польових занять.

Додаток 5

Орієнтовний план проведення п'ятиденних навчально-польових занять

№	День НПЗ	Зміст навчального матеріалу	Дата проведення
1	4	3	4
1.	1	Вогнева підготовка Т4-2 (1 год.). Заходи безпеки під час поводження з ручними гранатами, вивчення прийомів та правил метання ручних гранат.	
2.	1	ЗВП Т4-2 (1 год.). Сигнали керівництва строєм.	
3.	1	Вогнева підготовка Т3-6 (1 год.). Прийоми та правила стрільби. Удосконалення знань з будови автомата.	
4.	1	Вогнева підготовка Т3-7 (1 год.). Виконання контрольної вправи з пневматичної гвинтівки. Перевірка знань з будови автомата.	
5.	1	ПФП Т1-9 (1 год). Марш-кидок 5км в складі взводу.	
6.	1	ОМПС Т5-3 (1 год.). Надання першої медичної допомоги при різноманітних ушкодженнях та захворюваннях.	
7.	2	ЗВП Т2-6 (1 год). Дії чатового.	
8.	2	ЗВП Т2-7 (1 год.). Дії чатового.	
9.	2	ПФП Т1-11 (1 год.). Подолання єдиної смуги перешкод.	
10.	2	ПФП Т3-1 (1 год.). Переправа через водну перешкоду.	
11. 12.	2	Тактична підготовка Т6-1 (2 год.). Ознайомлення з побутом і озброєнням військової частини.	
13.	3	Вогнева підготовка Т3-8 (1 год). Виконання нормативів з вогневої підготовки. Виконання вправи з автомату.	
14. 15.	3	Тактична підготовка Т3-3 (2 год.). Рух за азимутом. Пошук об'єкта.	
16. 17.	3	Контроль навчальних досягнень учнів (2 год.).	
18.	3	ПФП Т1-10 (1 год.) Подолання єдиної смуги перешкод.	
19. 20. 21.	4	Тактична підготовка 4-1 (3 год.). Дії солдата в обороні. Одержання завдання на оборону. Вибір вогневої позицій її інженерне обладнання та маскування. Ведення спостереження. Дії з початком вогневої підготовки, відбиття атаки танків і піхоти. Дії під час застосування зброї масового ураження.	
22.	4	Тактична підготовка Т5-1 (1 год.). Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході бою в обороні (обмеження часу на виконання нормативів, ускладнення завдань, несподівана постановка ввідних, проведення занять у будь-яку погоду, призначення командиром, використання імітаційних засобів). Формування навичок в саморегуляції.	

23.	4	Тактична підготовка Т4-3 (1 год.). Поняття з дії розвідувального дозору. Дії дозорних під час огляду місцевості та місцевих предметів, загороджень, мостів, різних перешкод. Дії в засаді.	
24.	4	Тактична підготовка Т5-3 (1 год.). Створення екстремальних та стресових ситуацій під час дій розвідувального дозору.	
25. 26. 27.	5	Тактична підготовка Т4-2 (3 год.). Дії солдата у наступі. Похідний і бойовий порядок механізованого відділення. Одержання завдання на наступ, висування на рубіж атаки, атака з подоланням мінно-вибухових та інших інженерних перешкод. Подолання ділянки місцевості з радіоактивним зараженням.	
28.	5	Тактична підготовка Т5-2 (1 год.). Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході наступального бою. Закріплення навичок психологічної саморегуляції, поведінки в екстремальних ситуаціях.	
29. 30.	5	ПФП Т4-1 (2 год.). Військово-спортивне свято (проводиться в ході навчально-польових зборів за окремих планом)	

Примітка:

1. Заняття перших трьох днів проводяться згідно з розкладом занять протягом навчального року (Орієнтовний позаурочний план для 11 класів уроки позначені знаком *).
2. На підставі рішення педагогічної ради навчального закладу під час проведення п'ятиденних навчально-польових занять протягом одного-двох днів (6-12 годин) можливе проведення практичних занять з ДПІ за темою «Планування табору для людей переміщених під час надзвичайних ситуацій».

Додаток 6

Тематичний контроль у 10-х класах

I семестр 2 теми		II семестр 3 теми	
№ уроку	Назва розділу	№ уроку	Назва розділу
25	Основи цивільного захисту. Тема 2	40	Основи цивільного захисту. Тема 3
29	Загальновійськова підготовка. Тема 3, заняття 1-6	45	Загальновійськова підготовка. Тема 3
		61	Вогнева підготовка. Тема 3

Тематичний контроль в 11-х класах

I семестр 2 теми		II семестр 2 теми	
№ уроку	Назва розділу	№ уроку	Назва розділу
11	Тактична підготовка. Тема 1-2	42	Тактична підготовка. Тема 2
28	Загальновійськова підготовка. Тема 2	62	Прикладна фізична підготовка. Тема 2

Порядок проведення навчально-польових зборів (занять).

з/п	Назва розділу (предмета)	Кількість годин	1 день	2 день	3 день	4 день	5 день
1.	Загально військова підготовка	3	$\frac{4}{2}$ 1	$\frac{2}{6}$ $\frac{2}{7}$ 1 1			
2.	Вогнева підготовка	4	$\frac{4}{2}$ $\frac{3}{6}$ 1 1 $\frac{3}{7}$ 1		$\frac{3}{8}$ 1		
3.	Прикладна фізична підготовка	6	$\frac{1}{9}$ 1	$\frac{1}{11}$ $\frac{3}{1}$ 1 1	$\frac{1}{10}$ 1		$\frac{4}{1}$ 1
4.	Тактична підготовка	14		$\frac{6}{1}$ 2	$\frac{3}{3}$ 2	$\frac{4}{1}$ $\frac{5}{1}$ 3 1 $\frac{4}{3}$ $\frac{5}{3}$ 1 1	$\frac{4}{2}$ $\frac{5}{2}$ 3 1
5.	Основи медико-санітарної підготовки	1	$\frac{5}{3}$ 1				
6.	Контроль навчальних досягнень учнів	2			2		
7.	Всього	30	6	6	6	6	6

Примітка: заняття перших трьох днів проводяться згідно з орієнтовним поурочним планом для 11 класу протягом навчального року. На підставі рішення педагогічної ради навчального закладу під час проведення п'ятиденних навчально-польових занять протягом одного-двох днів (6-12 годин) можливе проведення практичних занять з ДГП з теми «Планування табору для людей переміщених під час надзвичайних ситуацій».

Орієнтовний потижневий план
вивчення розділів і тем програми для юнаків, які за станом здоров'я або релігійними поглядами
не вивчають основи військової справи, та дівчат в навчально-виховних закладах
10 клас (1-й рік навчання)

№ з/п	Назва розділу	Всього годин	Тижні навчального року																																									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37					
	Вступний урок	1	1/1																																									
1.	Основи медико-санітарної підготовки	36	2/1	2/2	2/4	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	
2.	Основи цивільного захисту	21					1/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1	2/1
3.	Контроль навчальних досягнень учнів	8			1,2	М	С	П																																				
4.	Резерв часу	2																																										
5.	Разом:	68	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

Орієнтовний потижневий план
вивчення розділів і тем програми для юнаків, які за станом здоров'я або релігійними поглядами
не вивчають основи військової справи, та дівчат в навчально-виховних закладах
11 клас (2-й рік навчання)

№ з/п	Назва розділу	Всього годин	Тижні навчального року																																										
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36							
1.	Основи медико-санітарної підготовки	40	8/1	8/3	8/5	9/1	9/3	9/5	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1	10/1		
2.	Контроль навчальних досягнень учнів	5																																											
3.	Практика в апараті	30																																											
4.	Резерв часу	3																																											
5.	Разом:	78	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		

**Орієнтовне планування навчального матеріалу
курсу "Основи медико-санітарної підготовки"
10 клас**

<i>№</i>	<i>Дата</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>К-ть годин</i>	<i>Навч. тижд</i>
		Тема 1. Нормативно-правова база щодо захисту життя та здоров'я людини	1	
1		1.1. Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя та здоров'я людини в Україні		1
		Тема 2. Основи учення про здоров'я людини та його охорону	6	
2		2.1. Визначення поняття про здоров'я людини. Критерії здоров'я. Вплив спадкоємності та середовища на ріст і розвиток організму		1
3		2.2. Екологічна і соціальна ситуація в Україні та її вплив на здоров'я людей		2
4		2.3. Аналіз стану здоров'я дітей та дорослих в Україні		2
5		2.4. Профілактика дитячих хвороб		3
6		2.5. Основи здорового способу життя		3
7		2.6. Гігієнічні норми, що регулюють охорону праці молоді		4
8		Тематичне оцінювання (тема №1,2)		4
		Тема 3. Основи учення про загальний фізичний та статевий розвиток підлітків		
9		3.1. Критерії загального фізичного та статевого розвитку підлітків		5
10		3.2. <i>Практична заняття.</i> Вміння оцінювати за шкалою регресії індивідуальний фізичний розвиток (ріст, маса тіла, об'єм грудної клітки, розміри таза)		6
11		3.3. Визначення поняття «статевий розвиток». Оцінка ступенів розвитку вторинних статевих ознак за п'ятибальною системою		7
12		3.4. Анатомо-фізіологічні особливості організму підлітків. Оцінка розвитку статевих органів		9
13		3.5. Анатомо-фізіологічні особливості організму підлітків. Оцінка розвитку статевих органів		10
14		3.6. Поняття про особисту гігієну дівчини та юнака від народження до зрілого віку		11
15		3.7. Визначення фізичного та емоційного навантаження на організм підлітків у різні періоди їх фізичного розвитку		12
16		Тематичне оцінювання (тема №3)		13
		Тема 4. Фізіологічні основи статевих сексуальних відносин. Перші ознаки настання вагітності	9	
17		4.1. Фізіологічні основи статевих сексуальних відносин. Визначення біологічної, юридичної, соціальної зрілості дівчини і юнака та їх значення при ранніх статевих відносинах		14

18		4.2. Фізіологічні зміни в організмі жінки в період вагітності. Особливості перебігу вагітності і пологів у неповнолітніх		15
19		4.3. Штучне переривання вагітності. Перші ознаки настання вагітності. Визначення строку вагітності. Поведінка дівчини у сім'ї, з юнаком при підозрі на вагітність		16
20		4.4. Можливі наслідки штучного переривання вагітності. Загальні захворювання статевих органів. Безпліддя		19
21		4.5. Засоби запобігання вагітності. Методи контрацепції. Фізіологічні та механічні засоби запобігання вагітності. Контрацептивні препарати. Умови їх використання		20
22		4.6. Вплив куріння, алкоголю та наркотиків на організм підлітків		21
23		4.7. Підготовка дівчини та юнака до сімейного життя		22
24		4.8. Підготовка дівчини та юнака до сімейного життя		23
25		4.9. Поняття про розвиток дитини (вага, ріст)		24
26		Тематичне оцінювання (тема №4)		25
		Тема 5. Ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих	3	
27		5.1. Характеристика клінічної та біологічної смерті. Орієнтуючі та достовірні ознаки смерті. Поняття про реанімацію (оживлення). Техніка проведення реанімаційних заходів одним та двома рятувальниками		26
28		5.2. <i>Практичне заняття.</i> Звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів, западання язика, нижньої щелепи, слизу, води тощо		27
29		5.3. <i>Практичне заняття.</i> Штучне дихання, його різновиди, методика та техніка проведення, перевірка ефективності. Непрямий масаж серця як спосіб відновлення діяльності серцево-судинної системи, методика його виконання		29
		Тема 6. Кровотечі, їх класифікація. Перша допомога при кровотечах	4	
30		6.1. Види кровотечі, їх класифікація		30
31		6.2. Перша допомога при зовнішній та внутрішній кровотечах		31
32		6.3. <i>Практичне заняття.</i> Техніка накладання джгута		32
33		6.4. <i>Практичне заняття.</i> Способи та техніка зупинки кровотечі способом пальцевого стискання судин в типових місцях. Методика короткочасної зупинки кровотечі з кінцівок максимальним, згинанням є суглобах		33
34		Тематичне оцінювання (тема №5-6)		33
		Тема 7. Перша допомога при пораненнях, правила накладання пов'язок	6	
35		7.1. Поняття про рану. Класифікація ран. Запобігання раневої інфекції		34
36		7.2. Види та класифікація пов'язок		34
37		7.3. <i>Практичне заняття.</i> Загальна техніка накладання пов'язок		35

38		7.4. <i>Практичне заняття.</i> Накладання стерильних пов'язок на голову		35
39		7.5. <i>Практичне заняття.</i> Накладання стерильних пов'язок на передпліччя, ліктьовий і плечовий суглоби		36
40		7.6. <i>Практичне заняття.</i> Накладання стерильних пов'язок на нижні кінцівки		36
41		Тематичне оцінювання (тема №7)		37
		<i>Підсумкове заняття</i> Контроль навчальних досягнень учнів		

Додаток 11

**Орієнтовне планування навчального матеріалу
курсу "Основи цивільного захисту"
10 клас**

<i>№</i>	<i>Дата</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>К-ть годин</i>	<i>Навч. тижд.</i>
		<i>Тема 1. Нормативно-правова база цивільної оборони</i>	1	
1		1.1. Женевські конвенції про Цивільну оборону. Нормативно-правова база цивільної оборони України, Закон України „Про цивільну оборону України”, „Положення про цивільну оборону України” Організаційна структура цивільної оборони України, Обов'язки учнів щодо вивчення основ цивільного захисту		5
		<i>Тема 2. Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часу</i>	8	
2		2.1. Класифікація та причини виникнення надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. Надзвичайні ситуації мирного часу та їх вплив на довкілля і безпеку життєдіяльності людини		6
3		2.2. Надзвичайні ситуації воєнного характеру. Вражаючі фактори ядерної зброї та їх вплив на населення, об'єкти економіки і довкілля. Характеристика осередку ядерного ураження. Особливості вражаючої дії нейтронних боєприпасів		7
4		2.3. Хімічна зброя та засоби її застосування. Бойові токсичні хімічні речовини, їх характеристика та вплив на організм людини. Характеристика осередку хімічного ураження		9
5		2.4. Біологічна зброя, заходи та засоби її використання. Характеристика осередку біологічного ураження		10
6		2.5. Сучасні звичайні засоби ураження. Осколкові, кулькові, фугасні боєприпаси. Боєприпаси об'ємного вибуху. Вибухонебезпечні предмети та правила поводження з ними		11
7		2.6. Запалювальна зброя, заходи та засоби захисту від неї		12
8		2.7. <i>Практичне заняття.</i> Оцінка обстановки в надзвичайних ситуаціях воєнного часу		13
9		2.8. <i>Практичне заняття.</i> Сучасний тероризм як загроза людства XXI століття		14

10		Тематичне оцінювання (тема №1-2)		15
		Тема 3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях	6	
11		3.1. Основні принципи та завдання захисту населення в надзвичайних ситуаціях. Інженерні споруди, призначені для укриття і тимчасового захисту людей, їх класифікація, обладнання та порядок використання		16
12		3.2. <i>Практичне заняття.</i> Засоби індивідуального захисту органів дихання, їх призначення, будова, підбір та правила використання. Особливості використання додаткових патронів до цивільних протигазів. Правила виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання та порядок їх використання		19
13		3.3. <i>Практичне заняття.</i> Ізольовані засоби індивідуального захисту шкіри, захисний комбінезон і костюм, легкий захисний костюм (Л-1), загальновійськовий захисний комплект (ЗЗК). Їх призначення, склад, правила користування та режим роботи в них. Фільтруючі засоби захисту шкіри, комплект захисного фільтруючого одягу, їх призначення, склад, порядок користування. Підвищення захисних властивостей звичайного одягу		20
14		3.4. <i>Практичне заняття.</i> Медичні засоби індивідуального захисту. Аптечка індивідуальна, її склад та порядок використання. Індивідуальний протихімічний пакет та його склад. Порядок обробки шкіри одягу, взуття. Пакет перев'язувальний індивідуальний та порядок його використання		21
15		3.5. <i>Практичне заняття.</i> Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Повідомлення населення попереджувальним сигналом „Увага всім!”. Дії населення по сигналам оповіщення		22
16		3.6. <i>Практичне заняття.</i> Сутність та порядок проведення евакуації населення в районах виникнення надзвичайних ситуацій. Способи проведення евакуації. Підготовка населення до евакуаційних заходів. Розміщення населення у безпечних районах		23
17		Тематичне оцінювання		24
		Тема 4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт	4	
18		4.1. <i>Практичне заняття.</i> Характерні види рятувальних робіт. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на промислових об'єктах та в осередках ураження		25
19		4.2. <i>Практичне заняття.</i> Система спостереження та контролю за радіоактивним, хімічним та бактеріологічним зараженням		26
20		4.3. <i>Практичне заняття.</i> Спеціальна обробка, її призначення. Заходи повної та часткової обробки. Поняття про дегазацію, дезактивацію та дезінфекцію. Порядок та способи їх проведення. Особиста гігієна в умовах		27

		радіаційного, хімічного та біологічного зараження		
21		4.4. <i>Практичне заняття.</i> Заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт		29
		Тема 5. Організація цивільної оборони навчального закладу	2	
22		5.1. Організаційна структура цивільної оборони навчального закладу. Невоєнізовані формування цивільної оборони навчального закладу, їх призначення та застосування. Дії невоєнізованих формувань навчального закладу за сигналами цивільної оборони		30
23		5.2. <i>Практичне заняття.</i> Практичні дії учнів в невоєнізованих формуваннях цивільної оборони навчального закладу при виникненні надзвичайних ситуацій		31
24		Тематичне оцінювання (тема №4-5)		32
		<i>Підсумкове заняття.</i> Контроль навчальних досягнень учнів		

Додаток 12

Орієнтовне планування навчального матеріалу курсу "Основи медико-санітарної підготовки"

11 клас

№	Дата	Зміст навчального матеріалу	К-ть годин	Навч. тижд.
		Тема 8. Перша допомога при переломах та вивихах. Травматичний шок. Перша допомога при цьому стані та правила транспортування потерпілих	6	
1		8.1. Переломи, їх класифікація. Перша допомога при переломах та вивихах		1
2		8.2. Поняття про травматичний шок, перша допомога		1
3		8.3. <i>Практичне заняття</i> Основи накладання шиті з підручного матеріалу		2
4		8.4. <i>Практичне заняття.</i> Правила користування шприц-тюбиком		2
5		8.5. <i>Практичне заняття.</i> Транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях		3
6		8.6. <i>Практичне заняття.</i> Транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях		3
		Тема 9. Опіки. Ознаки опікового шоку. Сонячний удар, відмороження. Ураження променевою енергією та електричним струмом	6	
7		9.1. Класифікація опіків. Профілактика опікового шоку		4
8		9.2. Тепловий та сонячний удар. Відмороження. Ураження променевою енергією та електричним струмом		4
9		9.3. <i>Практичне заняття.</i> Накладання стерильних пов'язок при опіках та відмороженнях		5

10		9.4. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при ураженні променевою енергією та електричним струмом		5
11		9.5. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при тепловому та сонячному ударі, відмороженнях та переохолодженні		6
12		Тематичне оцінювання (тема № 8-9)		6
		Тема 10. Перша допомога при утопленні, синдромі тривалого здавлювання та інших патологічних станах	6	
13		10.1. Утоплення. Перша допомога при утопленні		7
14		10.2. Тривале здавлювання частин тіла людини, інші патологічні стани та перша допомога при цьому		7
15		10.3. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при утопленні		9
16		10.4. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при тривалому здавлюванні частин тіла людини		9
17		10.5. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при головному болю		10
18		10.6. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при гострому болю в животі		10
19		Тематичне оцінювання (тема №10)		11
		Тема 11. Отруєння та його профілактика. Допомога при укусах отруйних змій та комах. Зовнішні прояви алергії	6	
20		11.1. Отрута й отруєння, їх вплив на організм людини. Профілактичні заходи. Ознаки та перша допомога при отруєнні хімічними речовинами, продуктами харчування тваринного та рослинного походження		11
21		11.2. Перша допомога при укусах отруйних змій та комах. Прояви алергічної реакції. Антидоти та їх використання		12
22		11.3. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при отруєннях хімічними речовинами		12
23		11.4. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при отруєннях продуктами рослинного і тваринного походження		13
24		11.5. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при укусах отруйних змій, комах		13
25		11.6. <i>Практичне заняття.</i> Надання першої допомоги при алергічній реакції внаслідок укусів отруйних змій, комах		14
		Тема 16. Перша допомога при різноманітних отруєннях, радіаційних ураженнях	9 (3)	
26		16.1. Радіаційні ураження, їх профілактика і перша допомога		14
27		16.2. Ураження отруєними і сильнодіючими отруйними речовинами. Перша допомога		15
28		16.3. Профілактика отруєнь від укусів змій і комах. Перша допомога		15
29		Тематичне оцінювання (тема №11,16)		16
		Тема 12. Профілактика інфекційних захворювань та захворювань, що передаються статевим шляхом	8(7)	

30		12.1. Поняття про інфекційні хвороби. Види інфекційних захворювань. Збудники інфекційних хвороб. Особливості епідемічної пожежі в надзвичайних умовах		24
31		12.2. Профілактика інфекційних хвороб. Імунітет		24
32		12.3. СПІД Штихи зараження, перебіг хвороби. Профілактичні заходи		25
33		12.4. Дитячі інфекційні хвороби (вітряна віспа, дифтерія, коклюш, кір, скарлатина). Профілактика інфекційних		25
34		12.5. Шкірно-венеричні захворювання та їх профілактика		26
35		12.6. Туберкульоз. Шляхи зараження, перебіг хвороби. Профілактика туберкульозу		26
36		12.7. Особиста профілактика під час догляду за інфекційними хворими		27
37		Тематичне оцінювання (тема №12)		27
		Тема 13. Перша допомога та догляд за хворими	9(2)	
38		13.1. Перша допомога та догляд за хворими. Основи медичної деонтології		29
39		13.2. Особиста гігієна хворого		29
		Тема 14. Основні способи реанімації і транспортування при гострих захворюваннях. Застосування лікарських препаратів	12(4)	
40		14.1. Основні способи реанімації при гострих захворюваннях, нещасних випадках та отруєннях		30
41		14.2. Основні способи транспортування при гострих захворюваннях, нещасних випадках та отруєннях		30
42		14.5. Догляд за хворими з гострими захворюваннями органів дихання (гостра пневмонія, приступ бронхіальної астми, легенева кровотеча). Ознаки цих захворювань		31
43		14.6. Захворювання серцево-судинної системи, біль у серці, набряки тощо. Перша допомога		32
		Тема 15. Гострі захворювання органів травлення, обміну речовин, нирок та сечовивідних шляхів. Надання першої медичної допомоги	9(3)	
44		15.1. Ознаки гострих хвороб шлунка (спрага, біль у животі, відрижка, печія, блювання, шлункова кровотеча), кишок (проноси, запори, метеоризм, кишкова кровотеча). Перша допомога		32
45		15.2. Ознаки гострих хвороб сечовивідних шляхів (розлад виділення сечі, набряки, гіпертонія, біль). Перша допомога		32
46		15.3. Печінкова та ниркові коліки. Промивання шлунку беззондовим методом, використання клізм. Застосування холоду, тепла		33
47		Тематичне оцінювання (тема №13-15)		33
		<i>Підсумкове заняття.</i> Контроль навчальних досягнень учнів		

<i>№</i>	<i>Дата</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>К-ть годин</i>	<i>Навч. тижд.</i>
		<u>Практика в лікарні</u>		
1		13.4. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		16
2		13.5. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		19
3		13.6. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		19
4		13.7. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		20
5		16.2. Радіаційні ураження, їх профілактика і перша допомога		20
6		16.5. Ураження отруєними і сильнодіючими отруйними речовинами, укусами отруйних змій і комах, їх профілактика й перша допомога		21
7		16.6. Види гострих отруєнь ліками, побутовими речовинами, отрутохімікатами, грибами, отруйними рослинами і ягодами. Основні ознаки отруєння й загальні принципи надання першої допомоги		21
8		16.7. Лікарські препарати необхідні для надання першої допомоги		22
9		16.8. Оволодіння способами і засобами першої допомоги при різноманітних отруєннях		22
10		16.9. Профілактика ураження отруйними речовинами. Заходи безпеки під час надання першої допомоги. Антидоти та їх використання		23
11		12.2. Поняття про дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію, їх призначення, види, методи. Приготування робочих розчинів. Способи проведення дезінфекції приміщень, одягу, взуття, білизни, посуду.		23
12		13.3. Засоби догляду за хворими: підкладний круг, підкладне судно. Гігієна харчування		34
13		13.8. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		34
14		13.9. Лікувально-охоронний та санітарно-гігієнічний режим у лікарні		34
15		14.3. Застосування лікарських препаратів		34
16		14.4. Застосування лікарських препаратів		34
17		14.7. Правила застосування гірчичників, медичних банок, ніжних ванн, накладання венозних джгутів. Штучне дихання й закритий масаж серця		34
18		14.8. Засоби першої допомоги та ліки під час приступу бронхіальної астми, легеневої кровотечі, гіпертонічного кризу, приступу стенокардії, набряку легенів і непритомності. Вимірювання артеріального тиску й температури тіла		34
19		14.9. Оволодіння способами догляду за хворими		34
20		14.10. Оволодіння способами догляду за хворими		34

21		14.11. Оволодіння способами догляду за хворими		34
22		14.12 Оволодіння способами догляду за хворими		34
23		15.4. Ознайомлення з перебігом гострих захворювань органів травлення		34
24		15.5. Ознайомлення з перебігом гострих захворювань органів обміну речовин		34
25		15.6. Ознайомлення з перебігом гострих захворювань нирок		34
26		15.7. Ознайомлення з перебігом гострих захворювань сечовивідних шляхів		34
27		15.8. Надання першої допомоги при гострих захворюваннях		34
28		15.9. Надання першої допомоги при гострих захворюваннях		34
29		Військово-спортивне свято		34
30		<i>Підсумкове заняття.</i> Контроль навчальних досягнень учнів		34

Додаток 13

Перелік наказів директора навчального закладу щодо викладання предмету «Захист Вітчизни» на навчальний рік.

1. Про організацію викладання предмету «Захист Вітчизни».

Наказ видається до 10 вересня і в ньому вказується:

- початок і термін занять;
- порядок планування і проведення занять, терміни підготовки та вдосконалення навчально-матеріальної бази, повного виконання програми та порядок дотримання заходів безпеки на заняттях;
- порядок планування, організації й проведення занять з основ медико-санітарної підготовки;
- встановлюється в навчальному закладі єдина форма одягу, екіпіровка для проведення занять;
- порядок проведення військово-спортивного свята;
- вказівка про надання викладачу методичного дня, завдання, склад і порядок роботи предметно-методичної комісії;
- створення ради з військово-патріотичного виховання учнів;
- організація роботи шкільного музею;
- створення і організація роботи оборонно-масових, військово-технічних, стрілецьких гуртків;
- закріплення об'єктів навчально-матеріальної бази за класами.

2. Наказ «Про призначення командирів взводів та відділень» (можна об'єднати з наказом №1, видається до 10 вересня).

3. Наказ «Про забезпечення стрільб з пневматичної гвинтівки» (видається до 10 жовтня).

4. Наказ «Про підсумки цивільного захисту за 200_/200_ навчальний рік і завдання цивільного захисту на новий рік» (видається до кінця грудня).
5. Наказ «Про організацію та проведення п'ятиденних навчально-польових занять» (видається до кінця жовтня). Наказ «Про підготовку та проведення «Дня цивільного захисту» (видається до квітня місяця).
6. Наказ «Про підсумки проведення „Дня цивільного захисту».
7. Наказ «Про підготовку та проведення військово-спортивного свята з нагоди закінчення вивчення предмету «Захист Вітчизни» (видається у квітні).
8. Наказ «Про закінчення вивчення предмету «Захист Вітчизни» (у наказі підбиваються підсумки та затверджуються оцінки до атестату з предмета юнакам та дівчатам, видається на початку червня).

У кожному навчальному закладі необхідно мати:

1. План вдосконалення навчально-матеріальної бази.
2. Потижневий план проходження тем.
3. Окремий розділ річного плану навчального закладу «Захист Вітчизни та військово-патріотичного виховання».
4. Журнал реєстрації інструктажів з техніки безпеки на заняттях з предмету «Захист Вітчизни».
5. План-конспект проведення кожного уроку.

Додаток 14

Заходи безпеки на заняттях

Безпека учнів під час занять з предмету «Захист Вітчизни» забезпечується постійним, суворим і неухильним дотриманням вимог статутів, настанов, курсу стрільб, а також визначених заходів безпеки.

У кабінеті предмету «Захист Вітчизни»:

1. До роботи з проекційною та кіноапаратурою допускаються лише викладач та учні, які мають відповідні документи.
2. На заняттях зі зброєю - викладачу перевіряти її справність, переконатися у відсутності гострих задирок, заклинь та інших причин травматизму учнів. Обов'язково перевіряти зброю на зарядженість.
3. Забороняється проводити заняття з електрообладнанням без вентиляції, встановлення захисних загороджень і протипожежного обладнання та якщо учні не склали залік з правил електробезпеки.
4. Вимагати особливої обережності в роботі з бензином, антифризом та іншими речовинами, які легко займаються чи є отруйними речовинами. Не допускати миття рук, деталей та одягу етилованим бензином.

У тирі:

1. Стрільба допускається лише зі справної, приведеної до нормального

бою, зброї.

2. Стріляти можна тільки за командою викладача.

3. Обов'язково збирати гільзи і невикористані патрони та здавати їх викладачеві.

4. Оглядати зброю до і після стрільби, до і після занять.

5. Суворо дотримуватися курсу стрільб та інструкції по організації і проведенню стрільб при виконанні навчальних вправ.

6. Забороняється:

- спрямовувати зброю в сторону від мішеней, наводити її на людей чи тварин;

- брати зброю чи підходити до неї без команди;

- заряджати зброю тільки за командою викладача.

На місцевості:

1. Використання холостих патронів на заняттях дозволяється тільки військовослужбовцям і вчителю (викладачу) предмету «Захисту Вітчизни».

2. Стрільбу холостими патронами дозволяється вести тільки з бойової зброї.

3. Метання навчальних гранат дозволяється з відстані не ближче 70-100 метрів від місця розташування учнів.

4. Категорично забороняється:

- брати в руки гранати, що не розірвалися, снаряди, міни, боєприпаси та інші вибухонебезпечні предмети;

- використовувати бойові патрони на тактичних заняттях;

- проводити стрільбу різного виду патронами з навчальної і саморобної зброї.

Виявлені в учнів набої, гільзи та інші види боєприпасів чи вибухонебезпечні предмети підлягають негайному вилученню та здачі. Контроль за дотриманням правил безпеки покладено на викладача.

Додаток 15

Заходи безпеки під час проведення стрільб

1. Безпека забезпечується чіткою організацією, точним дотриманням курсу стрільб, встановлених правил і заходів безпеки, високою дисципліною всіх учнів.

2. На кожному об'єкті, де проводиться стрільба, з урахуванням його особливостей і місцевих умов розробляється інструкція щодо заходів безпеки, яку повинен знати особовий склад взводу, що проводить стрільбу. Особовий склад, не ознайомлений з заходами безпеки, до стрільб і обслуговування стрільб не допускається.

3. Кожний учень повинен точно дотримувати заходів безпеки під час проведення стрільб. Командири військових частин, керівники навчальних закладів вчителі (викладачі) предмета «Захисту Вітчизни» несуть повну

відповідальність за точне дотримання учнями заходів безпеки.

4. Перед стрільбою мішеневе поле слід ретельно оглянути і вилучити з його території людей, тварин і транспорт.

5. Переміщення на об'єкті стрільби дозволяється тільки по дорогах і в районах, які вказані начальником стрільбища.

6. Забороняється:

- заходити (заїжджати) на ділянки, де є снаряди, міни, бомби, запали та інші вибухонебезпечні предмети. Ці ділянки мають бути позначені показниками і знаками з відповідними попереджувальними написами; забороняється торкатися снарядів, мін та інших вибухонебезпечних предметів і засобів імітації, які не розірвалися. Про кожен снаряд, гранату, імітаційний заряд, що не розірвався, слід доповісти керівнику стрільби в установленому порядку.

- спрямовувати зброю в бік протилежний від мішеней, у тил, наводити її на людей чи тварин; брати зброю та підходити до неї без команди. Стрільба негайно припиняється під час порушення заходів безпеки за командою : «Стій!», «Припинити стрільбу!» та під час підйому білого прапорця на командному пункті.

7. При метанні гранат вставляти запал у гранату дозволяється тільки перед її метанням за командою керівника. Переносити бойові ручні гранати не у гранатних сумках забороняється. Виходити з укриття дозволяється не раніше, як через 10 секунд після вибуху ручних осколкових та протитанкових гранат. Якщо заряджена бойова граната не була використана (запобіжна чека не виймалася), розрядження її проводиться тільки за командою і під безпосереднім наглядом керівника.

8. Стрільба допускається тільки зі справної, приведеної до нормального бою зброї. Заряджати зброю і починати стрільбу дозволяється тільки за командою керівника стрільби.

Додаток 16

Перелік основних об'єктів навчально - матеріальної бази предмету «Захист Вітчизни» в навчальних закладах освіти

1. Кабінет предмету "Захист Вітчизни".
2. Кімната для зберігання зброї та боєприпасів
3. Стрілецький тир або місце для стрільби з ПГ.
4. Навчальне місце для вивчення прийомів та правил стрільби.
5. Навчальне місце для занять з тактичної підготовки.
6. Навчальне місце для вивчення стройових прийомів.
7. Навчальне місце для практичного вивчення обов'язків днювального роти.
8. Навчальне місце для практичного вивчення обов'язків чатового.
9. Єдина смуга перешкод (чи її окремі елементи).
10. Навчальне місце для занять з прикладної фізичної підготовки.

11. Виносне навчальне обладнання.
12. Табельна зброя і майно (кожний навчальний заклад повинен мати макет автомату Калашникова АК-74 та 2-3 пневматичних гвинтівки).
13. Статути Збройних сил України або витяг.
14. Робочі зошити «Захист Вітчизни».
15. Журнал з техніки безпеки.
16. Протигази.
17. Засоби захисту шкіри.
18. Шкільний куточок (або кабінет) «Основи цивільного захисту».

Додаток 17

Зразок оформлення сторінки журналу обліку навчальних досягнень учнів з основ медико-санітарної підготовки

№ п/п	Місяць і число	11	11	ТБ	12	12	ТБ	12	12	СБ	ССБ		
	Прізвище, ім. 'я та по батькові												

п/п	Дата	Зміст уроку	Завдання додому
	.../11	Тема уроку	Домашнє завдання
	.../11	Тематичне оцінювання	
	...		
—	.../12	Тема уроку	Домашнє завдання
		Тематичне оцінювання	

№ п/п	Місяць і число	05	05	ТБ	Підсумкова за ЦЗ	СБ	ССБ	РБ	СРБ				
	Прізвище, ім. 'я та по батькові												
№ п/п	Місяць і число	05	05	ТБ	Підсумкова за практику в лікарні	СБ	ССБ	РБ	СРБ				
	Прізвище, ім. 'я та по батькові												

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Навчальні нормативи з предмету «Захист вітчизни»

Нормативи з військової підготовки Вогнева підготовка

1. Неповне розбирання автомата.

Автомат на столі, учень знаходиться біля зброї. За командою «До розбирання автомата приступити!» здійснює неповне розбирання АК, називає його частини.

Помилки, які знижують оцінку:

1. Порушена послідовність неповного розбирання АК.
2. Перевірка наявності патрона в патроннику проведена при приєднаному магазині.
3. Неохайно розкладено частини автомата.
4. Дії учня повільні, невпевнені.
5. Нправильно названі дві частини АК.

Одиниці вимірювання	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	1	1
Помилки					1			2	3		4	5
Секунди	17	18	18,6	19,3	20	22	23	25	26	27	28	29

2. Складання автомата після неповного розбирання.

За командою «До збирання автомата приступити!» учень, дотримуючись послідовності, збирає автомат.

Помилки, які знижують оцінку:

1. Порушена послідовність складання автомата.
2. Невиконання контрольного пострілу.
3. Запобіжник не встановлено у вихідне положення.
4. Дії учня повільні, невпевнені.

Одиниці вимірювання /бали/ (бали)	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки					1			2	3		4	5
Секунди	23	25	27	28	30	32	33	35	37	38	40	42

3. Спорядження магазину патронами.

Учень із сумкою та з магазином стоїть біля столу, на якому розсипано 30 патронів. За командою «До спорядження магазину патронами приступити!» учень виймає магазин, снаряджує його патронами, вкладає в сумку.

Одиниці вимірювання (бали)	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Секунди	43	45	47	48	50	52	53	55	57	58	60	62

Вправи зі стрільби з пневматичної гвинтівки

Вправа 1

Ціль - грудна фігура з колами (мішень № 4). Відстань до цілі 7 м. Кількість набоїв - 3 шт. Час на стрільбу не обмежено. Положення для стрільби - лежачи з упору.

Оцінювання

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вправа 1 (очки)	5	7	8	10	15	17	18	20	22	23	25	27

Вправа 2

Ціль - фігура, що біжить (мішень № 8). Відстань до цілі 7 м. Кількість набоїв - 3 шт. Час на стрільбу не обмежено. Положення для стрільби - лежачи з упору.

Оцінювання

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вправа 2 (постріли)					1			2			3	

Вправа 3

Ціль - мішень № 4, мішень № 8. Відстань до цілі 7 м. Кількість набоїв - 6 (3+3) шт. Час на стрільбу не обмежено.

Оцінювання

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вправа 3 (очки)	5	7	8	10	15	17	18	20	22	23	25	27

Тактична підготовка

1. Пересування на полі бою

Вихідне положення - вогнева позиція (місце для стрільби і спостереження). Учня вводять в тактичну обстановку, ставлять завдання виступити на новий рубіж. За командою керівника «Учень Товкач, на такий-то рубіж вперед!» - учень, враховуючи рельєф і рослинність місцевості, перебіжками не менше 50 м (2-3 перебіжки) і переповзанням не менше 40 м висувається на новий рубіж, займає місце для стрільби і готується до ведення вогню. Час на виконання нормативу необмежений.

Помилки, які знижують оцінку:

1. Не враховано особливості рельєфу і рослинність місцевості.
2. місце для стрільби і спостереження.
3. Не велось спостереження за противником і місцевістю.
4. Не використовувались місцеві предмети для сховища.
5. Невірне положення корпусу, зброї під час руху і зайняття місця для стрільби.
6. стрільби.

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки			1		2			3			4	5

2. Вибір місця для стрільби (спостереження), копання окопу для стрільби з автомата лежачи.

Вихідне положення - лежачи або стоячи. Учня вводять в тактичну обстановку, ставлять завдання на вказаному рубежі вибрати місце для стрільби (спостереження) і викопати «око» для стрільби лежачи. Відстань до рубежу не більше 50 м.

Помилки, які знижують оцінку:

1. Неправильно вибрано місце для стрільби.
2. Неправильно положення зброї під час роботи.
3. Не велось спостереження за противником.
4. Неправильно положення тіла під час копання окопу.
5. Не дотримано розмір окопу.

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки			1	дві		три			чотири			
Час (хв)	33	35	37	38	40	42	43	45	47	48	50	52

Основи військової топографії

Рух за азимутом

Відділення, дотримуючись маскування, виходить пішим порядком до вказаного пункту. Місцевість середньо-пересічена. Довжина маршруту 2 км, азимутів 4.

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Одиниці вимірювання (хв)	28	30	32	33	35	37	38	40	42	43	45	47

Нормативи з медико-санітарної підготовки

1. Тимчасова зупинка кровотечі

Учень знаходиться біля «пораненого», тримаючи в руках джгут. Команда «Джгут (закрутку) накласти!»

Помилки, які знижують оцінку:

1. Кінцівка надмірно перетягнена джгутом. Джгут накладено на невідповідну ділянку.
2. Джгут накладено на оголену частину тіла без підкладки.
3. Шкіра стиснута джгутом.
4. Учень не залишив записки, в якій зазначено час накладання джгута.
5. Не закріплено шпильку на одязі.

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки				одна			дві			три		
Накладання джгута на стегно або плече	27	30	33	36	50	53	56	60	63	66	70	73
Закрутка (с)	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160

2. Накладання пов'язки

Учень з перев'язувальним матеріалом у руках знаходиться біля «пораненого». За командою «Пов'язку накласти!» починає накладання пов'язки (допускається бинтування поверх одягу).

Помилки, які знижують оцінку.

1. Не закріплена шпилька на одязі.
2. Неправильне положення бинта в руках учня.
3. Пов'язку накладено слабо (сповзає або при її накладанні утворюються «кишені», складки).
4. Пов'язку не закріплено або закріплено вузлом над раною.

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки				одна			дві			три порушення, стерильність		
Накладання пов'язки на голову (око, вухо), на кисть у вигляді вісімки, на передпліччя, ліктювий суглоб, на нижні кінцівки /с/	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190
Плечовий суглоб, груди /с/	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220

3. Надання першої допомоги при переломах кінцівок

Учень біля «пораненого». Перев'язувальний матеріал і шина в руках або поряд з учнем. За командою «Шину накласти!» учень накладає шину. Виконання нормативу закінчується підвішуванням руки на хустку (бинт, ремінь).

Помилки, які знижують оцінку:

1. Необережне поводження з пораненою кінцівкою під час накладання шини.
2. Неточно підігнана шина.
3. Недостатня фіксація шини.
4. Порушення послідовності накладання шини. _____

Бали	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Помилки				одна			дві			три порушена, стерильність		
Накладання шини з підручного матеріалу на плече (с)	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190
На передпліччя (с)	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220

Нормативи цивільного захисту

1. Одягання протигаза ЦП-5 (загальновійськового)

Учні в строю. Протигази у похідному положенні. За раптовою командою «Гази!» учні одягають протигази. Час відраховується з моменту подання команди до повного одягання протигаза і здійснення повного видиху.

Помилки, які знижують оцінку на один рівень:

1. Під час одягання протигаза учень не заплющив очі і не затримав дихання або після одягання протигаза на зробив повний видих.
2. Шолом-маска одягнена з перекосом.

Помилки, що визначають низький рівень.

1. Допущено утворення таких складок або перекосів, при яких зовнішнє повітря може проходити під шолом-маску.
2. Неповністю приєднана з'єднувальна трубка протигазу.

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Одягання	11,5	11	10,6	10,3	10	9,6	9,3	9	8,6	8,3	8	7,6

2. Одягання протигазу на потерпілого

Учень лежить біля «ураженого» у протигазі з боку голови ураженого. Протигаз у «потерпілого» у похідному положенні. За командою керівника учень дістає протигаз «ураженого» й надягає його на потерпілого.

Помилки, які знижують оцінку на один рівень:

1. Шолом-маска одягнена не повністю, окуляри не знаходяться проти очей.
2. З'єднувальна трубка перекручена.

Помилки, що визначають низький рівень:

Допущено більше трьох помилок

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Одягання	18,5	18	17,6	17,3	17	16,6	16,3	16	15,6	15,3	15	14,6

3. Користування пошкодженим протигазом у зараженій атмосфері

Протигаз учнів знаходяться у бойовому положенні. Керівник подає одну із команд: «З'єднувальна трубка розірвана!» або «Шолом-маска розірвана!». Учні від'єднують пошкоджені частини і продовжують користуватися протигазом. Час відраховується з моменту надання команди до відновлення дихання.

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Користування пошкодженим протигазом у атмосфері (с) зараженій	29	28	27	26	25	24	23	24	21,4	20,7	20	19

4. Одягання протигазу та загальновійськового захисного комплексу у вигляді накидки

Засоби захисту учнів у похідному положенні. За командою «Загроза

хімічного зараження» учні одягають протигази, плащі у вигляді накидки та ведуть спостереження за місцевістю. Час відраховується від подачі команди керівником до повного одягання засобів захисту та доповіді «Готовий!».

Помилки, які знижують оцінку на один рівень:

1. Учні не ведуть спостереження.
- 1.. З'єднувальна трубка переключена.

Помилки, що визначають низький рівень:

Допущено більше трьох помилок

Бали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Одягання протигаза на потерпілого (с)	57	55	53	52	50	48	47	45	43	42	40	38

Нормативи з прикладної фізичної підготовки

Нормативи	Одиниці вимірювання	10 клас											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Підтягування	разів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	*
Біг 100м	с	16,5	16,3	16,0	15,7	15,5	15,4	15,2	15,0	14,7	14,5	14,4	14,3
Крос	х.,с	4,50	4,40	4,30	4,25	4,20	4,15	4,10	4,00	3,50	3,40	3,30	3,20
Метання гранати ФІ на дальність	м	17	19	20	22	25	27	29	30	32	34	35	36
		11 клас											
Підтягування	разів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Біг 100м	с	15,8	15,7	15,5	15,3	15,0	14,9	14,8	14,5	14,3	14,2	14,0	13,9
Крос 1000м	хв,с	4,30	4,20	4,10	4,00	3,55	3,50	3,45	3,40	3,30	3,20	3,00	2,55
Метання гранати ФІ на дальність	м	22	24	26	28	30	31	33	35	36	37	38	39
Човноковий біг 10х10м	с	31,5	31,0	30,6	30,3	30,0	29,5	28,9	28,0	27,6	27,3	27,0	26,5
Комплексна силова вправа за 1хв.	разів	29	31	33	34	36	38	39	40	41	43	44	46
Єдина смуга перешкод	хв, с	2,05	2,03	2,00	1,55	1,53	1,50	1,45	1,43	1,40	1,35	1,33	1,30

Додаток 18

Вимоги до вчителя предмету «Захист Вітчизни»

Вчитель /викладач/ предмету «захисту Вітчизни має бути:

- безмежно відданим народу України, мати широкий світогляд, володіти високою загальною культурою та твердими моральними переконаннями;
- мати всебічну військово-педагогічну, військово-професійну та фізичну підготовку, організаційні здібності, гарну стройову поставу та зразковий зовнішній вигляд;
- знати вимоги законодавчих актів та регламентуючих документів з організації

допризовної учнівської молоді до військової служби;

- вміти на високому ідейному, методичному та науковому рівні організувати і проводити заняття з предмету «Захист Вітчизни»;
- організовувати і проводити військово-патріотичне виховання учнів на національно-історичних традиціях українського народу із залученням до нього всіх суб'єктів виховання;
- знати ділові та моральні якості учнів, уміло готувати їх до захисту Вітчизни, професійної орієнтації молоді, служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством;
- виховувати у молоді любов та повагу до професії захисника Вітчизни, дисциплінованість, ретельність, турбуватися про їх фізичний розвиток;
- вести карту обліку морально-психологічної, фізичної та професійної готовності учнів до військової служби;
- втілювати в практику навчання передовий досвід роботи вчителів/викладачів/предмету «Захист Вітчизни», активні форми та методи навчання учнів, які підвищують інтенсивність і якість навчального процесу;
- брати участь у складанні характеристик учнів допризовного і призовного віку, проведенні заходів, пов'язаних із пропискою громадян до призовних дільниць, а також забезпечувати своєчасне прибуття юнаків за викликом у військові комісаріати;
- бути вимогливим, дбайливим та доступним педагогом-вихователем, який є зразком чесного та сумлінного служіння Батьківщині, готовим, у будь-яку мить стати та її захист;
- постійно вдосконалювати свої військові і педагогічні знання та навички;
- брати участь у створенні й удосконаленні навчально-матеріальної бази, необхідної для проведення допризовної підготовки;
- підтримувати тісний діловий зв'язок з педагогічним колективом навчального закладу, військовим комісаріатом району, міста, з військовими частинами-шефами, військовими навчальними закладами, підприємствами і організаціями;
- організовувати разом із вчителем фізичної культури шкільні змагання з військово-прикладних видів спорту, цивільної оборони, готувати команду для участі в районних /міських/ змаганнях.

Учитель з предмету «Захист Вітчизни» повинен завжди пам'ятати, що він є представником Збройних Сил України у навчальному закладі.

Рекомендована література

1. Бака М.М., Корж В.П. Фізичне і військово-патріотичне виховання молоді. - К.: ПВА «Книга пам'яті України», 2004.
2. Бака Т.В., Євтушенко Р.І., Ремех Т.О. Досліджуючи гуманітарне право. - К.: Генеза, 2006.
3. Досліджуючи гуманітарне право: Навчальні модулі для молоді. - К.: МКЧХ, 2004.
4. Дятленко С.М. Книга для вчителів предмету «Захист Вітчизни». - Харків: Торсінг, 2006.
5. Єдинак Г.А., Клименко М.М., Мисів В.М. Навчальний предмет «Захист Вітчизни». - Кам'янець-Подільський: ПП «Мошак», 2004.
6. Кальскхофен Ф. Ограничение методов и средств ведения войны - М.: МККК, 1999.
7. Комплект плакатів «Захист Вітчизни». - Харків: ПП «Міненко М.І.», 2004.
8. Кривонос Ю.Д., Ігнат'єв С.Б. Залікові зошити для тематичного оцінювання знань учнів з предмету «Захист Вітчизни». - Харків: Ранок, 2004.
9. Програма предмету «Захист вітчизни» для навчальних закладів системи загальної середньої освіти. - Миколаїв: Атол, 2005.
10. Томчук М.І., Конотопенко Я.І. Допризовна підготовка. - Вежа, 1998.

Основна література (розділ МСП)

1. Закон «Про цивільну оборону України» від 3.02.1993 року.
2. Положення «Про цивільну оборону» України" від 10.05.1994 року.
3. Бака М.М., Корж В.П. Фізична і військово-прикладна підготовка молоді: Навчально-методичний посібник. 10-11 клас. - К.: ЛК МЕЙКЕР, 2003.
4. Бутилін Ю., Бутилін В., Бутилін Д. Це ви можете без лікаря: Навчальний посібник з медико-санітарної підготовки. 10-11 клас. - К.: Скарби, 2003.
5. Допризовна підготовка: Підручник для 10-11 класів / За редакцією М.І. Томчука. - К.: Вежа, 1996.
6. Коденко Я.В. Основи медичних знань. - Київ: Арт-Освіта, 2004.
7. Мартынов В .П. Гражданская оборона в общеобразовательной школе. - К.: Радянська школа, 1985.

Додаткова література

1. Амосов М.Н. Роздуми про здоров'я: Пер. з рос. - К.: Здоров'я, 1990.
2. Байер К., Шенберг Л. Здоровый образ жизни. – М.: Мир, 1997.
3. Бильрот Теодор. Домашний уход за больными. - М., 1995.
4. Богоявленский И.Ф., Востриков А.В. Первая медицинская экстренная реанимационная помощь пострадавшим при работе на энергетических объектах. — М.: Стрешнев, 1994.
5. Богоявленский В.Ф., Богоявленский И.Ф. Диагностика и доврачебная помощь при неотложных состояниях. - 2-е изд. - СПб.: Гипократ, 1995.

6. Бубнов В.Г., Бубнова Н.В. Основы медицинских знаний.- Учебное пособие для учащихся 9-11 кл. - М.: Изд. АСТ - ЛТД, 1997.
7. Влади́н В., Капустин Д. Гармония семейных отношений. - Минск, 1988.
8. Виншевская Е.Л., Барсукова Н.К., Широкова Т.И. Основы безопасности жизнедеятельности. / Учебное пособие для 10-11 кл. - М.: Русское слово, 1995.
9. Гу́що Ю. Введение в энциклопедию здоровья и долголетия. - Москва-Минск: Межд.ассоц. «Личность, экология, мир ЕМП «Кольцо», 1993.
10. Зе́ман М. Техника наложения повязок. - СПб.: Питер, 1994.
11. Зі́льман С.Л., Зі́льман В.Л., Шевченко С.М. Гігієнічне виховання учнів. / Посібник для учителя. - К.: Радянська школа, 1988.
12. Ка́льченко Е.М. Гигиеническое обучение и воспитание школьников. Кн.для учителя. - М.: Просвещение, 1984.
13. Кла́рин М.В. Интерактивное обучение // Педагогіка. - 1999. - №2; - 2000. - №7.
14. Ко́лесов Д.В. Предупреждение о вредных привычках у школьников 2-е изд. - М, 1984.